На основу члана 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14), на предлог Министарства одбране,

Влада доноси

З А К Љ У Ч А К

1. Усваја се Извештај Политичког савета о спровођењу Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2010-2015) за период од 2011. до 2013. године, који је саставни део овог закључка.

2. Извештај из тачке 1. овог закључка доставити Комисији Народне скупштине за праћење спровођања Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене мир и безбедност у Републици Србији (2010-2015).

3. Извештај из тачке 1. овог закључка објавити на сајту Министарства одбране ради доступности информација од јавног значаја широј јавности.

4. Овај закључак, ради информисања, доставити свим министарствима, Безбедносно-информативној агенцији, Канцеларији за Косово и Метохију, Канцеларији за европске интеграције, Канцеларији за сарадњу са цивилним друштвом, Канцеларији за људска и мањинска права, Координационом телу за родну равноправност, Републичком заводу за статистику, Одбору за људска и мањинска права и равноправност полова Народне скупштине, Поверенику за заштиту равноправности, Заштитнику грађана и Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

05 Број: 337-1685/2015
У Београду, 19. фебруара 2015. године

В Л А Д А

Тачност преписа оверава
ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР
Г. Новак Недић

ПРЕДСЕДНИК

Александар Вучић, с.р.

4100315.007/45

ПОЛИТИЧКИ САВЕТ

ЗА СПРОВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ПРИМЕНУ РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА – ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ (2010 – 2015)

ИЗВЕШТАЈ

О СПРОВОЂЕЊУ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ПРИМЕНУ РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА – ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД ОД 2011. ДО 2013. ГОДИНЕ

Београд, 2015. године

С А Д Р Ж А Ј

УВОД 3

1. ИНСТИТУЦИЈЕ – формирање и функционисање институционалних тела и механизама родне равноправности за спровођење Националног акционог плана 4

2. ЗАСТУПЉЕНОСТ – повећање заступљености жена и њиховог утицаја на питања која се односе на мир и безбедност 14

3. ОДЛУЧИВАЊЕ – повећање учешћа и утицаја жена на одлучивање 17

4. УКЉУЧИВАЊЕ – повећање учешћа жена у међународној сарадњи, решавању конфликата, постконфликтних ситуација и веће учешће жена у мултинационалним операцијама 19

5. ЗАШТИТА – коришћење инструмената правне заштите жена 23

6. ЕДУКАЦИЈА – образовање и усавршавање припадника институција безбедности у духу Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација 28

7. МЕДИЈИ – пружање медијске подршке циљевима Националног акционог плана..... 34

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА 37

УВОД

Резолуција 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност (у даљем тексту: Резолуција 1325 СБ УН) једногласно је усвојена 31. октобра 2000. године, наглашавајући последице оружаних сукоба на жене и девојке и важност улоге жена у изградњи мира и постконфликтном опоравку земље. То је једна од најважнијих резолуција УН у области мира и безбедносне политике и у сагласности је са претходно донетим конвенцијама које се односе на жене, мир и безбедност.

Ради спровођења Резолуције 1325, Савет безбедности УН је 2002. године подстакао земље чланице, цивилно друштво и друге релевантне актере да развију стратегије и акционе планове са јасним циљевима и временским одредницама за уградњу родне перспективе у мировне операције и програме опоравка и реконструкције.

У извештају Генералног секретара УН из октобра 2004. године позивају се све земље чланице да припреме националне акционе планове ради одлучнијег спровођења Резолуције 1325 СБ УН. Национални акциони планови су документа влада држава чланица УН, која садрже оперативне смернице за спровођење Резолуције 1325 СБ УН у пракси. На иницијативу организација цивилног друштва, поводом десетогодишњице од усвајања Резолуције 1325 СБ УН донета је одлука о изради акционог плана за примену наведене резолуције у Републици Србији.

Одлуком Владе Републике Србије од 24. јуна 2010. године образована је мултисекторска Радна група за израду Националног акционог плана Републике Србије за примену Резолуције 1325 СБ УН у којој су одређени носиоци израде овог плана у 12 надлежних министарстава/управа/агенција Владе. Наведеном одлуком Министарство одбране је одређено за пружање стручне и административно-техничке подршке Радној групи Владе. Нацрт овог документа је постављен на увид широј јавности и разматран у јавним дебатама које су омогућиле усаглашавање ставова органа државне управе и организација цивилног друштва у погледу његовог садржаја и примене.

Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији 2010-2015 (у даљем тексту: Национални акциони план) усвојен је Закључком Владе Републике Србије 05 број 337–9657/2010 од 23. децембра 2010. године и објављен у „Службеном гласнику РС“, број 102/10 од 30. децембра 2010. године када започиње и његова примена у Републици Србији.

Након трогодишње примене овог документа постигнут је значајан напредак у достизању наведених циљева, као и у успостављању сарадње свих органа државне управе, организација цивилног друштва и појединих међународних организација на примени Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији.

Током израде и примене Националног акционог плана, Република Србија је остварила сарадњу са Мисијом Организације за европску безбедност и сарадњу (OSCE) у Србији, укључујући едукацију припадника сектора безбедности Републике Србије који су након обука у 2011. и 2012. години стекли сертификате о обучености за питања родне равноправности.

Поред наведене сарадње, треба истаћи да је Република Србија као потенцијална чланица Европске уније (ЕУ) приликом израде овог документа узела у разматрање и садржај *Стратегије ЕУ за равноправност жена и мушкараца 2010–2015. године*, као и *План активности за спровођење Стратегије ЕУ за равноправност жена и мушкараца 2010–2015. године*. Имајући у виду да се у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније (CSDP), родна перспектива мисије ЕУ остварује и присуством једног/једне или неколико саветника/саветница за родну равноправност у свим цивилним и војним мисијама, Национални акциони план је предвидео увођење такве нове дужности у праксу

Републике Србије. Након националних обука у Центру за мировне операције Генералштаба Војске Србије и учешћа у едукацијама у Шведској (SWEDINT) и у Сарајеву, више од 60 лица је оспособљено за обављање таквих дужности у наредном периоду. Поред тога, у оквиру редовних извештаја које подноси Република Србија о оствареном напретку у придруживању ЕУ, Комисији ЕУ се шестомесечно подносе извештаји о напретку у примени родне равноправности у друштву, заштити људских права жена и примени *Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена* (CEDAW).

Такође, приликом израде и примене Националног акционог плана, имало се у виду да је НАТО у септембру 2009. године донео Директиву (Bi-SC Directive 40-1, *Integrating UNSCR 1325 and Gender Perspectives in the NATO Command Structure Including Measures for Protection during Armed Conflict*) којом се све чланице Партнерства за мир (PfP), чији је члан и Република Србија, упућују на уградњу препорука из Резолуције 1325 СБ УН. Након доношења Националног акционог плана, Република Србија је кроз Процес планирања и прегледа (PARP) у оквиру Партнерства за мир, током 2012. године, прихватила да се један од циљева партнерства односи на родну перспективу (Gender Perspectives). Документи Процена PARP 2013. и Циљеви партнерства 2012. за Републику Србију (међу којима је и циљ који се односи на родну перспективу) усвојени су 21. октобра 2013. године.

1. ИНСТИТУЦИЈЕ – формирање и функционисање институционалних тела и механизама родне равноправности за спровођење Националног акционог плана

Поред установљених механизама за родну равноправност на републичком, покрајинском и локалном нивоу (Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова Народне скупштине Републике Србије, Координационо тело за родну равноправност Владе Републике Србије, Повереник за заштиту равноправности, Заштитник грађана, институционални механизми Аутономне покрајине Војводине и локалне комисије за родну равноправност), Национални акциони план предвиђа успостављање и нових институционалних тела и механизама родне равноправности ради обезбеђења системских предуслова за реформу друштва у овој области.

1.1. Институционална тела за спровођење Националног акционог плана формирана у Републици Србији и преглед њихових најзначајнијих активности у периоду од 2011. до 2013. године

Политички савет за спровођење Националног акционог плана (у даљем тексту: Политички савет) јесте тело формирано на основу *Закључка за образовање институционалних тела Владе Републике Србије: Политичког савета и Мултисекторског координационог тела за спровођење Националног акционог плана, 05 Број: 02-77706/2011 од 13. октобра 2011. године*. Закључком Владе, за чланове Политичког савета именовано је 12 представника министарстава/управа/агенција Владе надлежних за спровођење НАП, а за пружање стручне и административно-техничке подршке раду наведеног тела одређено је Министарство одбране. За председника Политичког савета била је именована државна секретарка надлежна за политику одбране у Министарству одбране, а за заменика помоћник министра унутрашњих послова. Састав Политичког савета је, на предлог Безбедносно-информативне агенције допуњен представником те агенције, на основу *Закључка Владе 05 број 02-9721/2011 од 22. децембра 2011. године о измени и допуни Закључка 05 број 02-7706/2011 од 13. октобра 2011. године.* Политички савет је 9. децембра 2011. године, у наведеном сазиву одржао једну седницу у Министарству одбране. На тој седници је конституисан Политички савет, усвојен Пословник о раду Политичког савета и План рада Политичког савета за период децембар 2011 – децембар 2012. године.

На предлог Министарства одбране усвојен је *Закључак Владе Републике Србије 05 број 02-505/2013 године о измени Закључка о образовању Политичког савета и Мултисекторског координационог тела за спровођење Националног акционог плана, на седници Владе од 18. јуна 2013. године*, којим је именован нови састав Политичког савета.

Нови састав Политичког савета чини 12 представника министарстава/управа/агенција Владе надлежних за спровођење Националног акционог плана. За председника Политичког савета именован је државни секретар у Министарству одбране, а за заменика председника државни секретар у некадашњем Министарству рада, запошљавања и социјалне политике. Нови састав Политичког савета у другој половини 2013. године одржао је укупно три седнице (22. октобра 2013. године, 25. новембра 2013. године и 24. децембра 2013. године). Седницама су, по позиву, присуствовали и представници Повереништва за заштиту равноправности, Заштитника грађана, Комисије за праћење спровођења Националног акционог плана Народне скупштине и други.

На другој седници Политичког савета одржаној 22. октобра 2013. године у згради Владе у Београду усвојен је нови Пословник о раду Политичког савета, План рада Политичког савета до краја 2013. године, размотрен Извештај о спровођењу Националног акционог плана из надлежности Мултисекторског координационог тела, а ради потпунијег сагледавања резултата спровођења Националног акционог плана у Републици Србији, затражено је да то тело достави допуну тог извештаја. Такође, на овој седници Политичког савета, у складу са усвојеним Пословником о раду, формиране су три радне групе и то: (1) Радна група Политичког савета за унапређење спровођења Националног акционог плана; (2) Радна група Политичког савета за усмеравање рада Мултисекторског координационог тела, (3) Радна група Политичког савета за стварање политичких предуслова за достизање циљева предвиђених Националним акционим планом. Ове радне групе су током новембра и децембра 2013. године одржале укупно пет састанака на којима су разматрале питања из својих надлежности и износиле препоруке и предлоге на седницама Политичког савета.

На седницама Политичког савета одржаним у новембру и децембру 2013. године размотрен је Извештај о спровођењу Националног акционог плана из надлежности Мултисекторског координационог тела и закључено да је, ради унапређења спровођења Националног акционог плана у оквиру функције извештавања, потребно да Мултисекторско координационо тело изради јединствену листу индикатора и јединствени образац за извештавање надлежних државних органа о резултатима спровођења Националног акционог плана у Републици Србији. Такође, ради потпунијег сагледавања резултата спровођења Националног акционог плана у Републици Србији, затражено је да то тело достави допуну извештаја Мултисекторског координационог тела према предвиђеним поглављима Националног акционог плана, за период од 2010. до 2013. године и предложено да сви чланови Политичког савета израде извештаје о спровођењу НАП у својим надлежним министарствима за период децембар 2010 – децембар 2013. године и доставе их Политичком савету на разматрање и оцену учинка у спровођењу НАП.

Крајем децембра 2013. године Политички савет није било могуће обезбедити кворум за рад и одлучивање овог тела, услед извршених персоналних промена у надлежним министарствима/управама/агенцијама, па је, у складу са предлозима за превазилажење тих проблема, поново покренута процедура за измену и допуну закључака Владе који се односе на састав овог тела, у ком смислу је затражена допуна недостајућих података из надлежних министарстава/управа/агенција и канцеларија.

Сагледавајући извештаје надлежних органа државне управе, организација цивилног друштва и међународних институција, Политички савет је усвојио препоруке за унапређење спровођења Националног акционог плана у Републици Србији, које ће бити садржане у овом извештају.

Мултисекторско координационо тело за спровођење Националног акционог плана (у даљем тексту: Мултисекторско координационо тело) формирано је *Закључком Владе од 13. октобра 2011. године* са основним задатком да врши оперативне послове у вези са реализацијом циљева и задатака предвиђених Националним акционим планом. У свом саставу има 15 чланова. За председницу Мултисекторског координационог тела је именована представница Министарства унутрашњих послова, а за заменика представник Министарства одбране. Стручну и административно-техничку подршку раду овог тела пружа Министарство унутрашњих послова. У другој половини 2013. године престао је уговорни радни однос председнице тог тела у Министарству унутрашњих послова, а њен заменик отишао је у пензију. На предлог Политичког савета, Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова покренули су процедуру за измену и допуну Закључака Владе у погледу одређивања новог састава Политичког савета и Мултисекторског координационог тела Владе.

У периоду од свог формирања до априла 2013. године, Мултисекторско координационо тело је одржало 12 седница, с тим што се на последњој седници, одржаној 9. априла 2013. године, није одлучивало због недостатка кворума. У извештајном периоду, кључне активности Мултисекторског координационог тела биле су усмерене на *оперативно планирање и координисану реализацију активности за спровођење Националног акционог плана*. У вези с тим, Мултисекторско координационо тело је доносило годишње планове рада, али их није достављало на даљу надлежност носиоцима Националног акционог плана у министарствима/управама/агенцијама у Републици Србији. У испуњавању овог задатка, Мултисекторско координационо тело је вршило консултације и размену информација са члановима тог тела, остваривало сарадњу са представницима других државних органа и организацијама цивилног друштва, као и са појединим међународним организацијама. Такође, Мултисекторско координационо тело је имало задатак да *утврди методолошки оквир за праћење, извештавање и евалуацију Националног акционог плана и усвоји јединствену листу индикатора за праћење и мерење учинка спровођења Националног акционог плана, као и да изради јединствени образац за извештавање*. Овом проблему је био посвећено више састанака Мултисекторског координационог тела, формирана је и Радна група Мултисекторског координационог тела која је сачинила предлог јединствене листе од 41 индикатора, али она није формално усвојена због прекида у одржавању седница Мултисекторског координационог тела, средином 2013. године. Та листа индикатора представља делимично модификовану (поједностављену) верзију у односу на индикаторе које је усвојило и које користи Министарство одбране. Услед непостојања јединствене листе индикатора, поједине институције сачиниле су своје индикаторе и по њима извештавале у периоду од 2010. до 2013. године.

Мултисекторско координационо тело је било ангажовано и на *подношењу извештаја о спровођењу Националног акционог плана*, на основу података добијених од носилаца активности и њихових партнера предвиђених Националним акционим планом. Шестомесечни извештаји о спровођењу Националног акционог плана достављани су Влади, а извештај о спровођењу Националног акционог плана за 2013. годину поднет је Политичком савету.

Поред наведеног, Мултисекторско координационо тело је постигло значајне резултате у у*спостављању сарадње са међународним организацијама, организацијама цивилног друштва и другим институцијама* у Републици Србији, ради спровођења циљева Националног акционог плана. У извештајном периоду, Мултисекторско координационо тело је сарађивало са Повереницом за заштиту равноправности, Одбором за људска и мањинска права и равноправност полова Народне скупштине и Комисијом за праћење спровођења Националног акционог плана Народне скупштине, UN Women, Мисијом OSCE у Србији и Београдским центром за безбедносну политику. Сарадња је настављена кроз појединачне састанке, консултације и учешћа у активностима које те организације спроводе. UN Women су пружале техничку и финансијску помоћ при реализовању ове и других активности

Мултисекторског координационог тела усмерених на едукацију институционалних тела и механизама родне равноправности.

Са циљем представљања и праћења резултата рада свих тела и механизама формираних ради спровођења Националног акционог плана, Мултисекторско координационо тело је у сарадњи са UN Women извршило припрему веб-сајта, који би требало да буде постављен на домен Владе Републике Србије. У децембру 2013. године, UN Women је формално завршила свој мандат у Републици Србији и окончала своје обавезе у вези са сајтом, преневши га у име Мултисекторског координационог тела формално у надлежност Министарства унутрашњих послова. До коначног стављања у активан режим на веб-сајту Владе Републике Србије, сајт се налази у фази тестирања на серверској инфраструктури агенције POP UP Marketing, док Министарство унутрашњих послова изражава спремност да пружи техничку подршку при преузимању овог сајта од наведене приватне фирме, ради његовог постављања на домен Владе Републике Србије.

Комисија за праћење спровођања Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене мир и безбедност у Републици Србији (у даљем тексту: Комисија) формирана је 12. фебруара 2013. године, у Народној скупштини Републике Србије, као тело задужено за демократски надзор над спровођењем Националног акционог плана. Комисија има шест чланова, а за председницу је именована народна посланица Злата Ђерић. Комисија је од свог оснивања, у разматраном периоду, одржала пет састанака. Председница Комисије, по позиву, редовно присуствује и састанцима Политичког савета Владе, ради бољег увида у резултате спровођења Националног акционог плана у Републици Србији.

Поред осталог, чланови Комисије одржали су састанак 29. априла 2013. године у Дому Народне скупштине са представницима UNDP/SEESAC, на којем је договорена будућа сарадња која се односи на заједничке активности у вези са спровођењем Националног акционог плана. Будуће активности треба да буду усмерене на праћење регрутовања жена у војсци и полицији и обезбеђивање адекватних услова за њихов рад и напредовање, као и на медијско промовисање жена у војсци и полицији.

Комисија је била суорганизатор Конференције у сарадњи са Канцеларијом за сарадњу са цивилним друштвом и Мултисекторским координационим телом под називом: *„Независно праћење и извештавање о спровођењу Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 – Жене, мир и безбедност у Србији“*, која је реализована 22. јула 2013. године у Дому Народне скупштине у Београду.

Аналитичке групе или истраживачки тимови формиране су у надлежним министарствима/управама/агенцијама у Републици Србији (Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Управа царина Министарства финансија, Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде, Безбедносно-информативна агенција и Министарство спољних послова), ради праћења, годишњег планирања и иницирања спровођења Националног акционог плана у пракси, утврђивања статистичких и других показатеља о ефектима спровођења Националног акционог плана и извештавања надлежних тела о резултатима спровођења Националног акционог плана. Постоји потреба да се аналитичке групе или истраживачки тимови формирају и у другим надлежним министарствима и канцеларијама за спровођење Националног акционог плана у Републици Србији.

Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије за анализу спровођења Националног акционог плана (у даљем тексту: Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије) прво је институционално тело за спровођење Националног акционог плана које је 31. маја 2011. године формирано у Републици Србији. Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије је и најбројнија у сектору безбедности јер у свом саставу има 22 члана из 17 организационих јединица Министарства одбране и Војске Србије. По полној структури, у њој је заступљено 19 жена и три мушкараца, а по образовној структури: пет доктора наука, четири магистра наука, 11 лица са ВСС и два лица са ССС. По категорији кадра: 12 војних службеника, три државна службеника, шест официра и један подофицир. Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије је задужена да мери напредак постигнут у спровођењу Националног акционог плана у Министарству одбране и Војсци Србије, коришћењем метода и техника родне анализе, уз помоћ 78 индикатора разрађених на основу препоруке из Извештаја Генералног секретара УН, индикатора ЕУ за имплементацију Резолуције 1325 СБ УН и потреба система одбране. Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије је од оснивања до краја 2013. године одржала је 13 састанака целе групе и 24 састанка пет секција (подгрупа) које делују унутар Аналитичке групе Министарства одбране и Војске Србије. Ова група је до сада спровела два мапирања система, пет родних анализа, три анализе родно одговорног буџетирања, израдила три годишња плана и пет шестомесечних извештаја о свом раду. Ова група је израдила и четири годишња извештаја о спровођењу Националног акционог плана у Министарству одбране и Војсци Србије за 2011, 2012. и 2013. годину, који су, у складу са препоруком Повереника за информације од јавног значаја, постављени на сајт Министарства одбране и доступни широј јавности.

У организацији Министарства одбране и UN Women, чланови Аналитичке групе Министарства одбране и Војске Србије учествовали су у раду Првог семинара за обуку чланова аналитичких група у сектору безбедности, одржаног од 22. до 24. марта 2012. године у Дому гарде – Топчидер у Београду. На том семинару су размењена искуства, презентоване практичне методе и технике родне анализе и иницирано даље хоризонтално повезивање, размена информација и заједничка едукација чланова аналитичких група и истраживачких тимова у сектору безбедности Републике Србије. Чланови Аналитичке групе Министарства одбране и Војске Србије учествовали су у раду пет семинара за едукацију чланова аналитичких група и истраживачких тимова у сектору безбедности у Републици Србији, који су реализовани током 2012. и 2013. године, у сарадњи са UN Women.

У разматраном периоду, чланови Аналитичке групе Министарства одбране и Војске Србије често су били организатори или непосредни учесници у реализацији и већине других активности планираних за спровођење Националног акционог плана у организационим јединицама Министарства одбране и Војске Србије, с обзиром на то да 18 чланова има сертификат о обучености за питања родне равноправности.

Аналитичка група за праћење спровођења Националног акционог плана у Министарству унутрашњих послова (у даљем тексту: Аналитичка група Министарства унутрашњих послова) формирана је фебруара 2012. године и има седам чланова. Од оснивања до краја 2013. године ова група је одржала 16 састанака, сачинила обимну проблемску анализу учешћа, утицаја и заштите жена у Министарству унутрашњих послова Републике Србије, која структурно прати поглавља Националног акционог плана и, поред представљања актуелног стања и прегледа уочених проблема, садржи и конкретне препоруке за њихово превазилажење.

Наведена анализа била је основ за израду предлога Плана тежишних активности које треба предузети ради остваривања напретка у достизању циљева Националног акционог плана за период од 2014. до 2015. године. Такође, сачињен је и полицијским управама достављен упитник о питањима родне равноправности и коришћењу механизама заштите од дискриминације, као и препознатљивости или упознатости са циљевима Националног

акционог плана на локалном нивоу (у територијалним организационим јединицама Министарства унутрашњих послова). На основу анализе одговора из упитника, Аналитичка група Министарства унутрашњих послова је сачинила информацију о спровођењу Националног акционог плана у полицијским управама и успостављању и примени механизама заштите од свих облика дискриминације на локалном нивоу. У току је израда предлога мера и активности за ефикаснију примену Националног акционог плана у територијалним организационим јединицама Министарства унутрашњих послова.

Поред тога, у организацији Министарства унутрашњих послова и UN Women од 31. јануара до 01. фебруара 2013. године одржан је Трећи семинар за чланове/чланице аналитичких група и истраживачких тимова у сектору безбедности у Републици Србији, који је био посвећен анализи општих и специфичних циљева предвиђених Националним акционим планом у односу на каријерне мапе жена у сектору безбедности и унапређењу анализе праћења каријера жена из перспективе једнаких родних могућности.

Аналитичко-истраживачки тим Управе царина Министарства финансија формиран је у децембру 2011. године и чине га три чланице. Овај тим је до сада учествовао у свим облицима едукације организованим у сектору безбедности.

Саветница за родну равноправност заменика директора Управе царине Министарства финансија, у сарадњи са руководиоцем Аналитичке групе Министарства одбране и Војске Србије и UN Women организовала је Други семинар за чланове аналитичких група и истраживачких тимова, који је одржан од 12. до 14. септембра 2012. године у Управи царина Министарства финансија, и који је био посвећен размени искустава аналитичких група и унапређењу метода родне анализе, преношењу искустава Републичког завода за статистику у вођењу родне статистике и упознавању са механизмима спречавања злостављања на раду и акцијама за смањење насиља над женама.

Аналитичка група Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде је формирана 2013. године и чине је четири чланице. Ова група је учествовала у свим облицима едукације организованим у сектору безбедности и непосредно је учествовала у организацији Петог семинара за чланове аналитичких група и истраживачких тимова у сектору безбедности, који је уз подршку UN Women одржан 15. октобра 2013. године у Београду.

Истраживачки тим Безбедносно-информативне агенције за праћење, годишње планирање и иницирање спровођења Националног акционог плана (у даљем тексту: Истраживачки тим Безбедносно-информативне агенције) формиран је у јуну 2012. године. Овај тим има шест чланова и координатора. Задатак овог тима је праћење, годишње планирање и иницирање спровођења Националног акционог плана у пракси, утврђивање статистичких и других показатеља спровођења Националног акционог плана на основу утврђене листе индикатора. Овај тим је у извештајном периоду одржао више састанака, од тога два у 2013. години, и био је оперативно задужен за израду редовних шестомесечних и годишњих извештаја о спровођењу Националног акционог плана.

Истраживачки тим Безбедносно-информативне агенције је реализовао истраживања о родној равноправности уз помоћ упитника за запослене. Поред тога, овај тим је за потребе едукације запослених у тој агенцији израдио и брошуру под насловом: *„Родна равноправност у сектору безбедности Републике Србије“*. Резултати истраживања овог тима и садржај брошуре презентовани су током Четвртог семинара за чланове/чланице аналитичких група и истраживачких тимова у сектору безбедности, који је одржан 30. маја 2013. године у Београду у организацији Безбедносно-информативне агенције, Мултисекторског координационог тела и UN Women, а који је, већим делом, био посвећен разматрању могућности за израду јединствене листе индикатора и модела извештавања.

Аналитичка група Министарства спољних послова формирана је крајем 2013. године и чине је четири члана. Ова група сачинила је извештај о спровођењу Националног акционог плана у Министарству спољних послова и доставила га Мултисекторском координационом телу и Политичком савету.

У Министарству просвете, науке и технолошког развоја одређена је једна особа која реализује послове аналитичког праћења спровођења Националног акционог плана.

Формиране аналитичке групе односно истраживачки тимови у сектору безбедности Републике Србије, у извештајном периоду извршавали су своје задатке на изради шестомесечних и годишњих извештаја о спровођењу Националног акционог плана у својим институцијама. О свом раду и активностима извештавали су Политички савет, Мултисекторско координационо тело и надлежне инстанце у својим институцијама, а поступали су и по захтевима других државних органа, као и организација цивилног друштва за достављање информација о активностима и резултатима оствареним на примени Резолуције 1325 СБ УН и Националног акционог плана.

1.2. Механизми родне равноправности и преглед њихових назначајнијих активности у периоду 2010 – 2013.

Механизам родне равноправности „особа од поверења“ је предвиђен Националним акционим планом ради пружања примарне колегијалне помоћи запосленима по питању родне равноправности у надлежним министарствима/управама/агенцијама. Овај механизам је у време доношења Националног акционог плана постојао једино у Министарству унутрашњих послова у оквиру пројекта „колега за подршку“, док га је у осталим државним органима управе у Републици Србији тек требало успоставити.

Ради пружања подршке успостављању овог механизма у Републици Србији, UN Women су организовале стручне консултације о увођењу „особа од поверења“ у сектор безбедности, које су одржане од 8. до 10. октобра 2012. године у Ечки и семинар за обуку едукатора „особа од поверења“, који је одржан од 25. до 28. марта 2013. године у Ечки, за укупно 60 лица из сектора безбедности у Републици Србији.

До краја 2013. године, механизам „особа од поверења“, осим у Министарству унутрашњих послова, успостављен је и у: Министарству одбране и Војсци Србије, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе и у Безбедносно-информативној агенцији, уз постојање специфичних приступа и искустава у формирању и функционисању тог механизма.

Министарство одбране и Војска Србије је ради успостављања механизама „особа од поверења“, најпре приступило изради *Инструкције о избору и функцији „особе од поверења“* коју је донео министар одбране 21. новембра 2013. године и која је објављена у „Службеном војном листу“ број 25/13. Од тада, избором „особа од поверења“ у организационим јединицама Министарства одбране и Војске Србије, започиње и њена примена у пракси. До 10. децембра 2013. године је изабрано 210 „особа од поверења“ и још 420 заменика изабраних „особа од поверења“ у Министарству одбране и Војсци Србије. Ради едукације изабраних „особа од поверења“ и одрживости овог механизма родне равноправности, у Дому Гарде – Топчидер у Београду, организован је семинар од 11. до 12. децембра 2013. године, под називом: *„Ка делотворном и одрживом механизму особе од поверења“*. Организатори овог семинара били су Министарство одбране и UN Women, у сарадњи са Повереником за заштиту равноправности. Семинар је реализован према предвиђеном програму и њиме је обухваћено укупно 147 учесника из надлежних органа државне управе, од којих 108 изабраних „особа од поверења“ у Министарству унутрашњих послова, Министарству одбране и Војсци Србије, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде и Безбедносно-информативној агенцији, затим представници организација цивилног друштва,

као што су: Аутономни женски центар, Центар за истраживање јавних политика, Београдски центар за безбедносну политику и представници академске заједнице.

Министарство унутрашњих послова је пре доношења Националног акционог плана, у сарадњи са Норвешким полицијским директоратом и уз подршку Мисије OSCE у Србији, организовало успостављање механизма „колега за подршку“ са шире дефинисаним задацима и улогом у односу на механизам „особа од поверења“ (углавном у вези са специфичним аспектима полицијског посла који подразумевају изложеност стресу и ризику). По доношењу Националног акционог плана, заузет је став да се улога „особа од поверења“ може остварити кроз активности „колега за подршку“, уз њихову додатну обуку из области родне равноправности и дискриминације. У извештајном периоду, интензивиране су активности на проширењу мреже „колега за подршку“, као и на проширењу делокруга „колега за подршку“ активностима из надлежности „особа од поверења“, тако што су у оквиру обуке „колега за подршку“ током 2012. и 2013. године незванично обухваћени и садржаји из области родне равноправности и дискриминације у фонду од два часа. Током 2014. године биће извршена ревизија важећег програма обуке „колега за подршку“ (донет 04. марта 2011. године), као и инструкције о начину њиховог поступања (донета 07. јуна 2012. године). Закључно са 2013. годином, у Министарству унутрашњих послова је одржано 12 циклуса обуке којима је обухваћено 320 полицијских службеника у 34 организацијске јединице. Свих 12 циклуса обуке финансирано је сопственим средствима, односно средствима из буџета опредељеним за Министарство унутрашњих послова.

Управа царина Министарства финансија је одлучила да функцију „особа од поверења“ обављају „лица за подршку“, која су именована по Закону о спречавању злостављања на раду.

Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде је на основу Националног акционог плана изабрала укупно 31 „особу од поверења“. Едукација ових особа о циљевима и функцији и мандату механизма родне равноправности „особа од поверења“ реализована је на Петом семинару за аналитичке групе и истраживачке тимове у сектору безбедности, као и на семинару у организацији Министарства одбране на Топчидеру, током 2013. године.

Безбедносно-информативна агенција је изабрала 23 „особе од поверења“ у свим организационим јединицама и до сада су одржана два састанка са тим лицима ради упознавања са „Институционалним механизмима за контролу законитости у раду и заштиту права припадника сектора безбедности“. Поред тога, изабране „особе од поверења“ упознале су се са својом функцијом и мандатом, као и са основним појмовима из области родне равноправности, па се ти састанци могу сматрати уводом у интерну едукацију припадника Безбедносно-информативне агенције и „особа од поверења“. Сачињен је предлог акта који ће дефинисати избор, надлежност и опис послова „особе од поверења“.

Саветник/саветница за родну равноправност министра/директора је механизам за увођење родне перспективе у политике и програме надлежних министарстава/управа/агенција. До сада је овај механизам успостављен у:

- Управи царина Министарства финансија, у децембру 2011. године, постављењем једног лица на посебно систематизовано радно место саветнице за родну равноправност заменика директора Управе царина;
- Министарству одбране, у коме је одлуком министра одбране из 2012. године овлашћено једно лице да поред својих редовних дужности обавља и послове саветнице за родну равноправност министра одбране.Услед персоналних промена, новом одлуком од 15. јула 2013. године, овлашћено је друго лице да обавља поменуте послове;

– Министарству унутрашњих послова, одлуком министра унутрашњих послова из 2012. године овлашћено је једно лице за обављање послова саветнице за родну равноправност министра унутрашњих послова. Након престанка мандата том лицу, од средине 2014. године, овлашћено је ново лице да обавља поменуте послове;

– Безбедносно-информативној агенцији, одлуком директора Безбедносно-информативне агенције из јуна 2012. године, именовано је једно лице, да поред својих редовних послова, обавља и послове саветнице директора Безбедносно-информативне агенције за родну равноправност, до распоређивања новог припадника Безбедносно-информативне агенције на радно место саветника/саветнице за родну равноправност.

Саветник/саветница за родну равноправност у цивилним и војним мисијама је предвиђен за успостављање као механизам за увођење родне перспективе у систем безбедности, у складу са стандардима и искуствима, ради учешћа у мултинационалним операцијама ЕУ и НАТО (под манадатом УН). Ради његовог успостављања, до краја 2013. године, организована су два курса за родне саветнике/саветнице команданата националних контингената у мултинационалним операцијама у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије (у даљем тексту: Центар за мировне операције), у марту 2012. године и априлу 2013. године у сарадњи са UN Women. До сада је за обављање те дужности укупно обучено око 60 лица из Министарства одбране и Војске Србије, Министарства унутрашњих послова и са цивилних факултета у Републици Србији. Међутим, будући да Република Србија не учествује са националним контингентима у цивилним и војним мисијама, овај механизам није и практично успостављен. Поред тога, још пет лица из Министарства одбране и Војске Србије је завршило обуку за саветника/саветницу за родну равноправност у цивилним и војним мисијама у иностранству: три лица у Шведској (SWEDINT) и два у Сарајеву.

Независни мониторинг над спровођењем Националног акционог плана је механизам који су успоставили: Повереник за заштиту равноправности, Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја, медији и представници организација цивилног друштва. Национални акциони план је нагласио значај могућности да у свим фазама процеса независног мониторинга буде обезбеђено учешће и одговарајућих тела на покрајинском и локалном нивоу која се баве родном равноправношћу, али до практичних резултата, осим сарадње са Канцеларијом за Косово и Метохију Владе Републике Србије, није дошло. У оквиру деловања механизма независног мониторинга над спровођењем Националног акционог плана организације цивилног друштва су Министарству одбране и Војсци Србије, од децембра 2010. до краја 2013. године, доставиле више од 500 питања од стране следећих невладиних организација: „Жене у црном“, Београд; „Аутономни женски центар“, Београд; „Esperanca“ и „Fractal“, Нови Сад; „Astra Antitrafficking action“, Београд; „Жене југа“, Пирот; „Удружење Рома“, Бечеј; „Жене за мир“, Лесковац; „Алтернативни круг“, Крагујевац; Београдски центар за безбедносну политику, Центар за истраживање јавних политика; Хелсиншки одбор за људска права; Београдски фонд за политичку изузетност и друге.

Механизам родно одговорног буџетирања који се успоставља при надлежним министарствима/управама/агенцијама у Републици Србији је механизам који би требало да обезбеди примену стандарда Европске уније у родним политикама у пракси појединих земаља како би се унапредила политика родне равноправности и елиминисала неравноправност и дискриминација жена.

Министарство одбране је прво у сектору безбедности започело успостављање процеса родно одговорног буџетирања реализацијом пројекта „Национални акциони план за примену Резолуције 1325 СБ УН у Министарству одбране и Војсци Србије“. Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије је у разматраном периоду приликом извештавања о реализацији Националног акционог плана у Министарству одбране и Војсци Србије, извршила анализу утрошка финансијских средстава опредељених за родно осетљиво

буџетирање у 2012. години и 2013. године. Извештаји су постављени на сајт Министарства одбране и доступни су јавности.

Поред тога, треба поменути да је реализацију једног броја активности које се односе на родну равноправност у Министарству одбране и Војсци Србије и у Министарству унутрашњих послова, подржале Мисија OSCE у Србији током 2011. године, а у 2012. и 2013. години од UN Women и UNDP/SEESAC, Краљевина Холандија, Краљевина Норвешка и Краљевина Данска.

Вођење евиденција по полу и родно разврстане статистике је успостављено, на основу Националног акционог плана, и редовно се ажурира у: Министарству одбране и Војсци Србије, Министарству унутрашњих послова, Управи царина Министарства финансија, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде, Сектору за безбедносну политику Министарства спољних послова и Безбедносно-информативној агенцији. У време израде и доношења Националног акционог плана 2010. године, учесници у процесу израде тог документа били су тадашње Министарство за људска и мањинска права и Управа за родну равноправност Министарства рада, запошљавања и социјалне политике.

Крајем 2013. године Министарство рада, запошљавања и социјалне политике донело је одлуку о покретању активности за измену и допуну *Одлуке о образовању Савета за родну равноправност* („Службени гласник РС“, број 35/13), како би у чланство тог тела био је укључен представник Министарства одбране, у складу са обавезама из Националног акционог плана. Такође, формирана је радна група за измену *Закона о равноправности полова*.

Представник Министарства за људска и мањинска права био је 2010. године укључен у израду Националног акционог плана. Међутим, након реконструкције Владе, у марту 2011. године, када формирана је Управа за људска и мањинска права у оквиру Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, а затим након избора 2012. године, када је основана Канцеларија за људска и мањинска права, представник овог органа државне управе није био укључен у рад Политичког савета и Мултисекторског координационог тела. Имајући у виду да је, у складу са чланом 37. *Закона о министарствима* („Службени гласник РС“, број 72/12) и *Уредбом о Канцеларији за људска и мањинска права* („Службени гласник РС“, број 75/12) поменута Канцеларија, између осталог, надлежна за заштиту и унапређење људских и мањинских права, укључивање представника ове канцеларије и других канцеларија Владе чије се надлежности односе на спровођење Националног акционог плана у рад институционалних тела и механизама родне равноправности допринело би целовитом и координираном спровођењу поменутог плана у Републици Србији.

Ради унапређења спровођења Националног акционог плана, оцењено је целисходним да се састав Политичког савета прошири укључивањем по једног представника из свих министарстава, Безбедносно-информативне агенције, Канцеларије за Косово и Метохију, Канцеларије за европске интеграције, Канцеларије за сарадњу са организацијама цивилног друштва и Канцеларије за људска и мањинска права у својству чланова, као и да се предвиди да чланови Политичког савета имају и заменике из наведених органа државне управе, као и да се именује лице које би обављало послове секретара Политичког савета. Такође, Мултисекторско координационо тело сматра да треба именовати нови састав овог тела и, по потреби, аналитичких група и истраживачких тимова. У складу са Националним акционим планом, до краја 2015. године у органима државне управе треба успоставити институционална тела и механизме родне равноправности.

2. ЗАСТУПЉЕНОСТ – повећање заступљености жена и њиховог утицаја на питања која се односе на мир и безбедност

Право на једнаку заступљеност жена и мушкараца у процесу доношења одлука, које је гарантовано Уставом Републике Србије и другим домаћим и међународним документима о људским правима садржано је и у стратегијским и акционим документима усвојеним у Републици Србији, укључујући и Национални акциони план, јер то право није у потпуности остварено у пракси.

Анализа заступљености жена у **Министарству одбране и Војсци Србије** извршена је у септембру 2010. године у Управи за стратегијско планирање Сектора за политику одбране Министарства одбране за потребе израде Националног акционог плана и представља полазну основу за упоредну родну анализу која се редовно, почев од 2011. године, реализује два пута годишње као планска активност. Према подацима из септембра 2010. године, заступљеност жена у Министарству одбране и Војсци Србије је износила 19,5% од укупног броја запослених у Министарству одбране и Војсци Србије. Спровођењу родне анализе у Министарству одбране и Војсци Србије претходило је мапирање система из 2010. године, како би се утврдили референтни носиоци активности у Министарству одбране и Војсци Србије, с обзиром на опште циљеве Националног акционог плана. Родна анализа се од тада спроводи у односу на постављене циљеве у свих седам поглавља Националног акционог плана, уз помоћ 78 индикатора који се достављају организационим јединицама Министарства одбране и Војске Србије ради прикупљања података, а затим Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије обрађује податке, применом метода METS – за планирање и развој и родне анализе по шведском моделу Jäm Stöd. Након трогодишње примене овог методолошког приступа, Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије је успоставила редовност и поузданост у извештавању, укључујући и укупну заступљеност жена према различитим параметрима: категорији кадра, степену образовања, старосној структури, заради у односу на положајну групу и сл.

Резултати упоредне родне анализе заступљености жена у Министарству одбране и Војсци Србије, почев од септембра 2010. године (19,50%), преко септембра 2011. године (19,10%), септембра 2012. године (19,09%), закључно са подацима из септембра 2013. године (19,36%) – указују да је у периоду од 2010. до 2013. године дошло до пада укупне заступљености жена у Министарству одбране и Војсци Србије за 0,14%. У разматраном периоду, значајнији пад заступљености жена у Министарству одбране и Војсци Србије био је у септембру 2012. године због одласка једног броја запослених жена у пензију или на боље плаћена радна места у друге органе државне управе и приватне фирме и, с друге стране, законског ограничења у погледу пријема нових лица у стални радни однос у органима државне управе, укључујући и Министарство одбране.

Иако је, на основу квантитативних показатеља, у периоду од 2010. до 2013. године смањена укупна заступљеност жена у Министарству одбране и Војсци Србије, резултати квалитативне родне анализе показују да је у истом периоду дошло до позитивне промене у погледу побољшања структуре заступљености жена у Министарству одбране и Војсци Србије, тј. од њихове заступљености на претежно извршилачким радним местима у администрацији, са средњом стручном спремом (ССС), ка повећању заступљености жена у категорији професионалних официра са високом стручном спремом (ВСС) и ка повећању заступљености жена на последипломским нивоима усавршавања.

Према подацима из 2013. године, заступљеност жена у Војсци Србије (са пресеком на дан 31. август 2013. године) износи 8,74%. Тим поводом, процењује се да је дошло до остваривања релативног оптимума заступљености жена у категоријама *цивилна лица* и *професионални војници*, а да се благи пораст и даље може очекивати у категоријама лица *официри и подофицири*, након завршетка школовања – усавршавања лица на Војној академији и на курсевима за категорију подофицира, који су у току.

Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије је анализом старосне структуре запослених дошла до података који указују да је просечна старост жена официра (29,03 година) знатно нижа од просечне старости мушкараца официра (37,30 година), као и жена професионалних војника (28,34 године) у односу на мушкарце професионалне војнике (30,92 године), што указује да ће одлив мушкараца из ове две категорије кадра у наредном периоду бити већи, па ће, самим тим, расти и удео жена у укупном кадровском обезбеђењу Војске Србије.

У периоду од усвајања Националног акционог плана до данас, такође је повећан проценат жена припадника служби безбедности. Примера ради, у Војнообавештајној агенцији у 2010. години било је 16,25% жена, у 2011. години 14,56%, а у 2012. години 16,79%. Приликом запошљавања, жене нису имале приоритет у односу на остале кандидате, а за рад су их препоручивали искључиво њихови стручни квалитети. Жене су у тој агенцији заступљене на готово свим дужностима, осим на дужностима војнодипломатских представника у иностранству.

Резултати родне анализе у **Министарству унутрашњих послова** указују да је заступљеност жена повећана у периоду 2010-2012. године за 0,3% иМинистарству унутрашњих послова (2010 – 20,96%; 2011 – 21,7%; 2012 – 22%), што је резултат већег пријема жена у стални радни однос. На пример, 2009. године жене су чиниле 23,5% од укупног броја примљених радника, а 2013. године 34,5% (што је мање него 2012. године када је било 44,6%). Такође, настављен је и тренд повећаног пријема жена на студије на Криминалитичко-полицијској академији (преко 35% од прошле школске године), као и у Центру за основну полицијску обуку, међу чијим је полазницима последње 11. класе, чија је обука започета 2013. године, 23,4% девојака, што је изнад њихове просечне заступљености у претходним класама. Министарству унутрашњих послова У односу на укупан број запослених, жене са високом стручном спремом чине 4,1%, а најбројније су са средњом стручном спремом – 13%. У односу на 2012. годину, број жена за средњом стручном спремом је остао исти, а број жена са високом и вишом стручном спремом је минимално повећан (за 0,1%, односно 0,2%).

Међу женама у Министарству унутрашњих послова више од 40% ради полицијске послове са статусом овлашћених службених лица и униформисаних овлашћених службених лица, а преосталих 60% обавља остале полицијске и друге послове. У укупном броју запослених, жене на полицијским пословима са статусом овлашћених службених лица и униформисаних овлашћених службених лица у 2013. години чине 9% (2012 – 8,3%). Иако је ово знатно више него раније, то ипак потврђује оцену да жене у Министарству унутрашњих послова са завршеном средњом стручном спремом и високом стручном спремом и даље, углавном, обављају: административне, логистичке, аналитичке и друге управне послове који су у функцији подршке обављању полицијских послова. Перманентно се повећава и учешће жена униформисаних овлашћених службених лица: на пословима полиције опште надлежности – 8,9% (у односу на 8,3% на почетку 2012. године); пословима безбедности саобраћаја – 6,1% (5,5%), граничне полиције – 18,3% (18%) и др. Међутим, још нема жена у оперативним тимовима специјалних јединица Министарства унутрашњих послова. Према извештајима из тих јединица, нема заинтересованих жена за рад у тим тимовима, или – уколико их је и било (што су појединачни случајеви), нису успеле да савладају селективну обуку за пријем.

И поред формално једнаке доступности свих радних места женама и мушкарцима, у пракси још има неформалних препрека које то отежавају. Стога је сугерисано да се у *Стратегију развоја функције управљања људским ресурсима у Министарству унутрашњих послова*, чија израда је у току, интегрише питање родне равноправности како би се омогућиле квалитативне промене у систему планирања, организације и управљања људским ресурсима у Министарству унутрашњих послова (транспарентност упражњених радних места, услова пријема/распоређивања, услова за напредовање, каријерног праћења и сл.).

У **Управи царина Министарства финансија и привреде (**сада **Управа царина**

Министарства финансија), заступљеност жена у укупном броју запослених у септембру 2010. је износила 42%, а у јуну 2013. године је износила 41,59%.

Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе (сада **Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде)** врши редовно вођење евиденције по полу за потребе родне анализе, почев од 2011. године. Према показатељима закључно са децембром 2013. године утврђено је да су од укупног броја запослених 43,5% жене, од којих у седишту Управе има 62% од укупног броја запослених, а у свим службама у заводима за извршење кривичних санкција има 25% жена. У Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу од укупног броја запослених 72% су жене, што је и разумљиво с обзиром на то да је тај Завод једина казнено-поправна установа у Републици Србији у којој казне затвора издржавају жене.

Резултати родне анализе у **Безбедносно-информативној агенцији** показују да је у периоду септембар 2010 – новембар 2013. године незнатно смањена заступљеност жена у укупном броју запослених за 0,52%, тачније са 30,74% 2010. године на 30,22% 2013. године. Међутим, истовремено је повећана заступљеност жена на руководећим радним местима (2010. године – 10,95%, 2013. године – 12,27%). Резултати родне анализе показују и да у Безбедносно-информативној агенцији највећи проценат жена има високу стручну спрему, а најмањи има нижу стручну спрему.

Истраживачки тим Безбедносно-информативне агенције спровео је родну анализу на узорку од 1218 испитаника запослених у Безбедносно-информативне агенције на тему из области родне равноправности, која је укључивала показатеље перцепције испитаника о низу веома значајних питања почевши од оцењивања, могућности за напредовање у служби, награђивање, сексуалног насиља, до мотива за напуштање службе и сл. Резултати те анализе показују да жене раде у свим организационим јединицама Безбедносно-информативне агенције. У акту о систематизацији радних места и у другим подзаконским актима агенције не постоје препреке за заступљеност жена, за распоређивање на одређене послове и задатке (посебно у оперативном сегменту). У односу на укупан број припадница Безбедносно-информативне агенције, према резултатима родне анализе из новембра 2013. године, жене су на оперативним пословима заступљене са 59,10%, а на пословима логистике са 40,90%.

Према подацима **Сектора за безбедносну политику Министарства спољних послова** заступљеност жена у том сектору (који има у свом саставу три организационе јединице и Секретаријат), у односу на укупан број запослених је 58,33%, од тога у Одељењу за NATO и PfP заступљеност жена у односу на укупан број запослених је 66,66%, у Одељењу за Заједничку безбедносну и одбрамбену политику и безбедносне изазове 83,3%, у Одсеку за контролу наоружања 42,9%, а у Секретаријату 40,00%.

Резултати који су саопштени а односе се на заступљеност жена у министарствима, управама и Безбедносно-информативној агенцији Владе Републике Србије који су надлежни за спровођење Националног акционог плана указују на неопходност установљавања јединствене методологије истраживања и извештавања Мултисекторског координационог тела и формирања институционалних тела за спровођење родне анализе у свим министарствима, управама, канцеларијама и агенцијама Владе надлежним за спровођење овог плана, а не само у сектору безбедности Републике Србије.

3. ОДЛУЧИВАЊЕ – повећање учешћа и утицаја жена на одлучивање

У Националном акционом плану је садржана анализа постојећег амбијента у Републици Србији за реализацију права жена да равноправно учествују у одлучивању о пословима од јавног значаја, која је сачињена 2010. године за потребе израде тог плана, у којој је истакнуто да, иако важећи законски и подзаконски прописи не дискриминишу напредовање жена у сектору безбедности, у пракси постоје „неписане“ препреке за њихово напредовање на одговорним местима у том сектору. Крајем 2013. године, на основу извештаја аналитичких група и истраживачких тимова, може се рећи да и даље важе исте критичке опаске у смислу да у Републици Србији: (1) не постоји ефикасан систем управљања људским ресурсима; (2) нема адекватне системске подршке женама запосленим у сектору безбедности, у смислу прилагођавања процедура, наставних садржаја и систематизације радних места, како би се значајније повећала њихова заступљеност у одлучивању; (3) недовољно је присутан стратешки приступ пријему жена на послове који подразумевају употребу средстава физичке принуде. Ипак, у складу са усвојеним подстицајним квотама о заступљености жена у сектору безбедности и на руководећим позицијама било је позитивних промена у погледу заступљености жена на руководећим/командним дужностима у протекле три године.

Према подацима из септембра 2010. године, у **Министарству одбране и Војсци Србије** било је свега 10% жена на позицијама у одлучивању, углавном средњег и нижег руководећег/командног ранга, а у септембру 2013. заступљеност жена на руководећим/командним позицијама у Министарству одбране и Војсци Србије је износила 18,36%. У време доношења Националног акционог плана, није било жена на вишим и највишим дужностима: министра, државних секретара, помоћника министра, генерала или изасланика одбране. Међутим, почетком 2011. године за државну секретарку задужену за политику одбране је по први пут именована жена, а почетком 2013. године две жене су именоване на високе дужности у Министарству одбране и то: помоћника министра одбране за материјалне ресурсе и секретара Министарства одбране. Поред тога, жена у Министарству одбране има и на позицијама проректора Универзитета одбране, начелника управе, директора института и сл.

У односу на податке из 2010. године, крајем 2013. године знатно је повећано укупно учешће жена на руководећим/командним дужностима у Министарству одбране и Војсци Србије од чак 8,36%, односно заступљеност жена на руководећим позицијама вишег, средњег и нижег ранга. Треба имати у виду да ова заступљеност жена на руководећим/командним дужностима одговара структури заступљености жена у категорији професионалних војних лица, где жене партиципирају у укупном броју официра са 2,25% и подофицира са 0,55%, што значи да не постоји довољан број кандидаткиња за постављење на виши ниво руководећих/командних дужности. На овакав тренд указује и структура чинова жена официра, где је највећи број жена официра у чину потпоручника, а највећи број жена у категорији подофицира у чину водника, а у категорији професионалних војника у чину разводника.

На руководећим местима у **Министарству унутрашњих послова,** у 2010. години било је 10,95% жена, а у 2013. години 10,30% жена. Анализом показатеља о учешћу жена у руковођењу и одлучивању у 2013. години, на свим нивоима руковођења уочљив је и даље веома изражен примат мушкараца над женама, у свим областима рада и на свим нивоима руковођења и поред чињенице да су према акту о систематизацији радних места сва радна места (како у оперативном, тако и униформисаном саставу полиције и логистичким службама), укључујући и руководећа, једнако доступна женама и мушкарцима. И поред евидентних помака који су се десили и на овом плану последњих година, као што је нпр. прва жена начелник Полицијске управе; жена на челу Центру за основну полицијску обуку; жене командири полицијских станица и полицијских испостава итд., жене у полицији још нису у довољној мери заступљене на местима са којих се битно може утицати на креирање политика и доношење одлука.

Број жена на руководећим местима, у односу на 2012. годину, је у 2013. години незнатно повећан (са 9,9% на 10,3%). Са аспекта утицаја на безбедносне политике значајно је да међу руководиоцима стратешког нивоа има 16,9% жена, међу руководиоцима средњег нивоа – 10,1% и међу руководиоцима оперативног нивоа – 17,4%. Међу начелницима управа и даље је 22% жена, међу заменицима начелника управе – 17%, међу помоћницима начелника управа – 28%, а четвртина шефова одсека су такође жене – 25,8%, што су бољи показатељи у 2013. години него у претходној години. Такође, промовисана је и друга у историји полиције Републике Србије, жена генерал полиције, иначе начелница Управе за управне послове у седишту Министарства. Међу шефовима бироа Кабинета министра, од укупно шест, три су жене. Мали број жена је још увек на вишим и средњим руководећим позицијама на оперативном нивоу – две су жене командири полицијских испостава, једна је заменик командира полицијске испоставе, а само пет жена или 1,9% су командири полицијских одељења. Жене су у великој мери укључене у едукацију за руководиоце и семинаре и курсеве о лидерству и менаџменту (преко 40% полазника), што је предуслов за стицање потребних компетенција. Веома је значајно да се анализом, а потом и изменом и допуном правних прописа – посебно *Закона о полицији*, уклањају правне препреке за напредовање жена у служби (одсуство жена због трудноће и порођаја дуже од шест месеци није више препрека за добијање годишње оцене и урачунавање тог периода у радни стаж, као основ за напредовање).

У **Управи царина Министарства финансија и привреде (**сада **Управа царина Министарства финансија)**, заступљеност жена на руководећим позицијама у септембру 2010. године је била 33,33 %, а крајем 2013. године је износила 33,67% жена. Од укупног броја руководећих позиција на којима су заступљене жене, на руководећим радним местима високог нивоа (директор и помоћници директора) је постављено 25% жена. На радна места руководилаца средњег нивоа (управник царинарнице, начелник одељења, шеф бироа) распоређено је 41% жена, а на радна места руководилаца нижег нивоа (шеф царинске испоставе, водитељ царинског реферата, шеф одсека, руководилац групе, водитељ реферата, руководилац царинског пункта) распоређено је 34% жена у односу на укупан број руководилаца нижег нивоа.

У **Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе** (сада **Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде)** заступљеност жена на руководећим радним местима у организационим јединицама, од укупног броја запослених у септембру 2010. године је била 7,14 %, а крајем 2013. године је износила 29%.

На руководећим радним местима у **Безбедносно-информативној агенцији**, повећана је заступљеност жена. У односу на укупан број припадника Безбедносно-информативне агенције који су распоређени на руководећим радним местима, жене су 2010. године биле заступљене са 10,95%, а новембра 2013. године са 12,27%. У односу на укупан број припадника распоређених на руководећим радним местима (анализа из новембра 2013. године), жене су заступљене на стратешком нивоу са 8,33%, на средњем нивоу са 11,11% и на нижем нивоу са 12,66%.

Према подацима **Сектора за безбедносну политику Министарства спољних послова** о заступљености жена у одлучивању, од три начелника организационих јединица у том сектору, две су жене, и то: начелница Одељења за NATO и PfP и шефица Одсека за контролу наоружања, која је у рангу амбасадора, што иде у прилог тврдњи о заступљености жена на високорангираним позицијама.

Оцењујући напредак у погледу заступљености жена у одлучивању (од 2010. до 2013. године), у све законе, стратегије, политике и оперативна документа треба уградити родну перспективу и уклонити формалне и неформалне препреке за равноправно учешће жена у одлучивању о свим питањима од јавног значаја, укључујући и безбедност.

4. УКЉУЧИВАЊЕ – повећање учешћа жена у међународној сарадњи, решавању конфликата, постконфликтних ситуација и веће учешће жена у мултинационалним операцијама

У спровођењу Националног акционог плана у периоду од 2011. до 2013. године, **Политички савет и Мултисекторско координационо тело** остварили су значајну сарадњу са међународним организацијама, као што су: Мисија OSCE у Србији, UN Women, UNDP/SEESAC, NATO (PfP), као и билатералну сарадњу са државама које су исказале интересовање да подрже активности у овој области у Републици Србији.

Илустрације ради, Мисија OSCE у Србији је у оквиру *Пројекта „Консолидација процеса демократизације у сектору безбедности у Србији“* подржала 2011. године штампање 500 примерака Националног акционог плана, на српском и енглеском језику, а средства за реализацију ове активности су обезбедили UN Women и UNDP/SEESAC.

Министарство одбране је у периоду од 2011. до 2013. године на спровођењу Националног акционог плана успоставило значајне партнерске односе између институционалних тела и механизама родне равноправности са организацијама цивилног друштва, медијима, академском заједницом и развило значајну међународну сарадњу са Мисијом OSCE у Србији, UN Women, UND/SEESAC, NATO (PfP), Центром за безбедносну сарадњу RACVIAC, центрима за обуке за учешће у мултинационалним операцијама у Шведској и Сарајеву, Опсерваторијом за родну равноправност у ОС Краљевине Шпаније, Националном гардом Охајо из САД, итд.

Министарство одбране је у наведеном периоду са UN Women потписало два *Меморандума о разумевању* (2011. и 2013. године), на основу којих је реализовано пет семинара са циљем едукације чланова/чланица Аналитичке групе Министарства одбране и Војске Србије, једног семинара за едукацију„особа од поверења“ и два национална курса за обуку родних саветника/саветница команданата националних контингената у мултинационалним операцијама, која су реализована 2012. и 2013. године у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије. Пројекат UN Women у пружању подршке примени Резолуције 1325 СБ УН на Западном Балкану, па самим тим и у Републици Србији, завршен је крајем 2013. године.

Такође, на основу сагласности министра одбране, Министарство одбране је од 2012. године укључено у регионални пројекат под називом: *„Подршка интеграцији начела родне равноправности у реформу сектора безбедности на Западном Балкану“*, који реализује UNDP/SEESAC са циљем да се питање родне равноправности интегрише у процесе реформе сектора безбедности. Министарство одбране, у сарадњи са UNDP/SEESAC, организовало је први регионални скуп у Београду, марта 2012. године, на који је потписана *Заједничка изјава представника министарстава одбране БиХ, Црне Горе, Македоније и Србије о сарадњи на јачању процеса реформе сектора безбедности на Западном Балкану интеграцијом родне перспективе у политике и институције безбедности и одбране*. Након тога, уследили су даљи регионални састанци представника институционалних тела за родну равноправност, и то: током 2012. и 2013. године у Црној Гори, у Републици Македонији, Босни и Херцеговини и Републици Србији, ради израде *Студије о положају жена у оружаним снагама држава Западног Балкана*, као и студијске посете и курсеви који су уз подршку UNDP/SEESAC за представнике оружаних снага ове четири земље реализовани у Шведској и Шпанији и Босни и Херцеговини.

У оквиру пројекта NATO: *„Родна перспектива: Жене лидери у одбрани“,* представници Министарства одбране и Војске Србије су учествовали на два регионална скупа која су одржана 2012. и 2013. године у Софији у Бугарској. Оба скупа су организована у оквиру *подпројекта „Жене лидери у безбедности и одбрани“*, којим руководи Министарство одбране Бугарске.

Поред тога, представници Министарства одбране и Војске Србије, током 2011 – 2013. године учествовали су и на редовним састанцима *НАТО Комитета за родну равноправност*, који се једном годишње организују у Бриселу, у Белгији.

Такође, током 2012. и 2013. године одржана су и два скупа у Загребу и Марибору, и то: *„Род и реформа сектора безбедности: имплементација резолуција 1325 и 1820 СБ УН“*, у организацији Министарства одбране Словеније, Министарства одбране Хрватске и RACVIAC центра за безбедносну сарадњу на којима је учествовало седам представника Министарства одбране и Војске Србије Републике Србије.

Упоредо с тим, током 2012. године реализовани су и експертски разговори, размена искустава и одржано је више предавања о родним питањима у оквиру билатералне војне сарадње Министарства одбране и Војске Србије са представницима оружаних снага Краљевине Холандије и Националне гарде Охајо из САД.

Када је у питању циљ садржан у Националном акционом плану, а који се односи на повећање учешћа жена у мултинационалним операцијама и на дужностима војних посматрача и штабних официра и подофицира, према извештају Центра за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије (у даљем тексту: Центар за мировне операције), такав циљ и даље неће бити могуће остварити без значајнијег повећања броја жена официра и подофицира у оперативном саставу Војске Србије. Међутим, могућност повећања учешћа жена и даље постоји у медицинским тимовима, јер је проценат заступљености жена у војно-медицинским установама знатно већи од оног у оперативним саставима.

Ипак, у разматраном периоду повећано је учешће жена из Министарства одбране и Војске Србије у мултинационалним операцијама, захваљујући учешћу шест жена на војничким дужностима у UNIFIL у Републици Либан, као и десет жена у мултинационалним операцијама УН, у Републици Кипар. У октобру 2013. године први пут је ангажована једна жена официр из Републике Србије у мултинационалним операцијама, и то у оквиру AMET под покровитељством УН у Демократској Републици Конго. Све припаднице Министарства одбране и Војске Србије ангажоване у мултинационалним операцијама УН, као признање за свој рад, добиле су медаље УН, као и медаље Републике Србије за ангажовање у мултинационалним операцијама.

Формално, не постоје препреке за пријављивање жена на конкурсе за учешће у мултинационалним операцијама, ни за реализацију стручне обуке. У припреми је израда програма Психолошке подршке члановима породица припадника/припадница Министарства одбране и Војске Србије ангажованих у мултинационалним операцијама у складу са NATO стандардима. Тренутно, у мултинационалним операцијама у којима учествује војно и цивилно особље из Војске Србије, не постоје лица ангажована по питањима родне равноправности. Такође, услед још не толико значајног броја припадника у мултинационалним операцијама, не постоји механизам саветника/саветнице за родну равноправност команданта националног контингента у мировним операцијама, иако има 60 едукованих лица и постоји опредељење у Генералштабу Војске Србије да се у оквиру сваког контингента нађе по једно лице посебно обучено за родна питања у мултинационалним операцијама.

Информације о кршењу људских права жена и девојака у редовним извештајима из мултинационалних операција помињу се само уколико су од значаја за општу политичко-безбедносну ситуацију у зони мултинационалне операције (нпр. случај масовног силовања жена у ДР Конго и сл.). До сада није евидентиран, нити пријављен ни један случај кршења људских права жена од стране учесника у мултинационалним операцијама из Републике Србије.

Према извештају **Министарства унутрашњих послова**, од почетка ангажовања полицијских снага у мировним мисијама (2004) до данас, од укупно ангажованих полицијских службеника у мисијама 13% су биле жене. Полицијски службеници Министарства унутрашњих послова учествују искључиво (за сада) у мировним мисијама УН. У 2012. години у мировним мисијама у Либерији и на Кипру (мандат им је истекао у тој години) биле су ангажоване две жене, а у 2013. години једна припадница Министарства унутрашњих послова је била ангажована у мировној мисији у Либерији (од укупно 13 ангажованих полицијских службеника), и то на пословима обуке полицијских снага Либерије. Једна полицијска службеница са искуством у мировним мисијама (Хаити и Либерија), перманентно учествује у својству тренера – инструктора у различитим облицима обуке од значаја за ангажовање у мировним мисијама УН.

У извештајном периоду, седам полицијских службеника, од којих само једна жена завршило је релевантну обуку за учешће у мировним мисијама у специјализованим центрима за обуку у Словачкој, БиХ и у Центру за мировне операције и сви су планирани за ангажовање у мировним мисијама у наредном периоду. Од 80 кандидата који тренутно испуњавају услове за одлазак у мисије, четири канидата су жене.

У Министарству унутрашњих послова се периодично врши регрутовање кандидата заинтересованих за учешће у мировним мисијама. У периоду од 2012. до 2013. године, жене су чиниле 4% од укупног броја пријављених кандидата. Иако на заинтересованост жена за учешће у мисијама утичу бројни фактори (безбедносни, смештајни, здравствени и сл.) и посебно услови УН (дужина полицијског радног стажа, знање енглеског језика), значајно је да све жене које се пријаве и задовоље услове, заиста и оду у мировне мисије.

Према извештају **Министарства спољних послова**, представници Мисије Републике Србије при OSCE у Бечу, 19. априла 2013. године, присуствовали су састанку о значају учешћа жена у борбеним јединицама оружаних снага. Представник организације цивилног друштва - Београдског фонда за политичку изузетност био је један од панелиста и представио је искуства у примени Резолуције 1325 и учешћу жена у борбеним јединицама. На 977. заседању Сталног савета OSCE, делегација Републике Србије је заједно са Швајцарском имала заједничку изјаву, подсетивши да је у Заједничком плану наша два председавања изнета намера да се ради на јачању активности OSCE у области родне равноправности.

Такође, Мисија Републике Србије при NATO, 31. октобара 2013. године у Бриселу придружила се земљама чланицама NATO и партнерским земљама (PfP), које су подржале упућивање писма Генералном секретару NATO ради јачања напора чланица те организације на примени Резолуције 1325 СБ УН.

Крајем новембра 2013. године, представник тадашњег **Министарства рада, запошљавања и социјалне политике (сада Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања)**, у рангу државног секретара и уједно председника **Савета за родну равноправност**, учествовао је са излагањем у оквиру панела *„Стање женских права у земљама Западног Балкана“* на конференцији *„Имплементација критеријума ЕУ у области родне равноправности“*, одржаној у Подгорици, у организацији Европске комисије и Министарства за људска и мањинска права Црне Горе.

Канцеларија за људска и мањинска права истакла је у свом извештају да је по питању људских права остварила значајну сарадњу са УН и другим релевантним међународним организацијама, која је подразумевала следеће активности: представљање (у јануару 2013. године у Женеви) *Извештаја Републике Србије за други циклус Универзалног периодичног прегледа о стању људских права у Републици Србији*, као и *Другог и трећег периодичног извештаја о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена – CEDAW за период 2007–2009. године*, усвојених на седници Владе Републике Србије 16.12.2010. године и потом прослеђених надлежним телима Уједињеним нацијама (који су разматрани у

јулу 2013. године, на 55. заседању Комитета за елиминацију дискриминације жена, у Женеви); иницирање успостављања јединственог сета индикатора људских права и организовање радионице: *„Употреба индикатора за спровођење и процену стања људских права“* у сарадњи са Мисијом Уједињених нација у Републици Србији и уз подршку пројекта Европске уније *„Спровођење антидискриминационих политика“* (октобра 2013. године, у Београду). Поред тога, на српски језик преведена је публикација *„Индикатори људских права“* и представљена учесницима наведене радионице.

Канцеларија је у протеклом периоду иницирала успостављање националног механизма високог нивоа за праћење препорука из Универзалног периодичног прегледа, као и препорука уговорних тела Уједињених нација у вези са применом потврђених основних међународних уговора о људским правима и достављање извештаја специјалних процедура о примени резолуција Уједињених нација у вези са питањем положаја жена у Републици Србији, као и достављање информација које се односе на стање родне равноправности за потребе других релевантних тела Уједињених нација из области родне равноправности итд.

Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом у извештају поднетом Политичком савету у вези са спровођењем Националног акционог плана истакла је да је током 2012. и 2013. године активно учествовала у спровођењу наведеног плана, посебно у делу који се односи на подстицање сарадње органа државне управе и цивилног друштва. Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом континуирано ради на успостављању дијалога између ова два сегмента друштва и у оквиру тих активности реализовано је следеће: у организацији Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом, Мултисекторског координационог тела и Београдског центра за безбедносну политику реализован је скуп под називом: *„Дијалог организација цивилног друштва и Мултисекторског координационог тела на спровођењу Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН“*, 11. децембра 2012. године; затим реализовано је учешће представника Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом на округлом столу Београдског центра за безбедносну политику под називом: *„Спровођење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН у реформи сектора безбедности у Србији“,* 26. фебруара 2013. године; на иницијативу Канцеларије одржан је *састанак са представницима Мултисекторског координационог тела,* 27. фебруара 2013. године у Београду, ради укључивања организација цивилног друштва у рад тог тела; такође, на иницијативу Канцеларије организован је и *међусекторски састанак* у Народној скупштини, 22. јула 2013. године.

Канцеларија у свом извештају посебно указује на неопходност ближе комуникације цивилног сектора са органима државне управе, како би циљеви садржани у Националном акционом плану могли да се примене на локалном нивоу. Канцеларија уочава потребу за едукацијом свих учесника који су укључени у процес примене Националног акционог плана и потребу да се обезбеде средства у буџету Републике Србије за реализацију активности предвиђених Националним акционим планом.

У спровођењу овог дела Националног акционог плана у периоду од 2011. до 2013. године остварена је значајна и веома корисна сарадња органа државне управе, организација цивилног друштва и заинтересованих међународних организација и појединих држава које су подржале спровођење великог броја активности у овој области у Републици Србији. За наредни период препорука је да треба унапредити међусобно информисање и подстаћи реализацију заједничких активности на мултисекторском нивоу и у сарадњи са организацијама цивилног друштва, а нарочито на локалном нивоу и обезбедити родно одговорно буџетирање предвиђених активности до краја 2015. године.

5. ЗАШТИТА – коришћење инструмената правне заштите жена

Ради ефикаснијег и поузданијег извештавања о остваривању петог општег циља садржаног у Националном акционом плану – осигуравање задовољавајућег нивоа делотворне заштите жена и девојака од свих видова дискриминације, кршења женских људских права и родно заснованог насиља Политички савет је размотрио и објединио извештаје чланова тог тела, као и Мултисекторског координационог тела који се односе на период спровођења Националног акционог плана од 2011. до 2013. године.

Према извештају **Министарства одбране,** у складу са чл. 7. и 37. *Закона о спречавању злостављања на раду* („Службени гласник РС“, број 36/10) и чланом 4. *Правилника о правилима понашања послодаваца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду* („Службени гласник РС“, број 62/10), достављено је *Обавештење о забрани злостављања на раду и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном вршења злостављања* свим лицима запосленим у Министарству одбране и Војсци Србије. У вези с тим, а ради спровођења *Закона о спречавању злостављања на раду и Правилника о правилима понашања послодаваца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду* одређена су лица овлашћена за покретање поступка за заштиту од злостављања, лице за подршку, као и лица за улогу посредника ради посредовања у поступку за заштиту од злостављања на раду.

Повећањем броја жена запослених у Војсци Србије у септембру 2011. године због професионализације Војске Србије и попуне лицима женског пола, скренута је пажња на специфичне потребе и заштиту жена. С обзиром на то да у Министарству одбране и Војсци Србије до 2011. године није било координисаног и планског вођења евиденција и статистике у вези са родно заснованом дискриминацијом, насиљем и заштитом жена, Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије предложила је да се у 2012. години ова евиденција и статистика воде при Управи за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране, што је и реализовано крајем те године. Редовним прикупљањем и анализом расположивих података, у периоду од 2012. до 2013. године, утврђено је да је у Министарству одбране и Војсци Србије обезбеђен задовољавајући ниво заштите жена и девојака. Почев од 2012. године у Управи за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране воде се и ажурирају родно одговорне евиденције о регистрованим случајевима родне дискриминације и злостављања на раду у Министарству одбране и Војсци Србије.

Поред тога, ради боље заштите права жена професионалних војних лица у припреми предлога за *измене и допуне Закона о Војсци Србије* предложена је измена члана 75. став 2. која се односи на регулисање статуса жена које су спречене да врше дужност професионалних војних лица због трудноће, породиљског одсуства, неге детета или посебне неге детета, а предложено је и да се унесе одредба која се односи на посебан третман жена професионалних војних лица распоређених на дужности у јединицама Војске Србије ранга батаљона – бригаде за време трудноће.

У вези са предвиђеном заступљеношћу жена у ***синдикатима*** и у секцијама жена у оквиру синдикалних организација, треба истаћи да у време доношења Националног акционог плана није било формираних синдикалних организација у Министарству одбране и Војсци Србије. Током 2012. године, формиране су прве синдикалне организације, а Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије је иницирала већу заступљеност жена у њима и формирање форума или секција жена у постојећим синдикалним организацијама. Такође, утврђено је да у Министарству одбране и Војсци Србије тренутно не делују ***струковна удружења*** и због тога не постоје ни удружења жена по струковној припадности.

У оквиру делатности **Министарства унутрашњих послова**, обезбеђење задовољавајућег нивоа делотворне заштите жена и девојака од свих видова дискриминације, кршења женских људских права и родно заснованог насиља остварује се на следећи начин:

1. Влада Републике Србије усвојила је *Стратегију полиције у заједници* у којој су уважена мишљења и препоруке организација цивилног друштва у вези са питањима родне равноправности.
2. Донет је *Посебни протокол о поступању полицијских службеника у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима* (фебруар 2013), уз одговарајућу обуку за поступање у складу са наведеним документом, увођење додатних евиденција, унапређење превенције и координације на локалном нивоу која је, између осталог, предвиђена Општим протоколом; Реализовано је 14 акционих планова из области превенције и рада полиције у заједници у полицијским управама, ради унапређења безбедности и јавног реда и, између осталог, превенције насиља у породици (у сарадњи са OSCE).
3. Сачињен је *Предлог националне стратегије превенције и сузбијања трговине људима и заштите жртава у Републици Србији за период 2014 – 2020. године и Националног плана акције за период 2014 – 2015. године*, у сарадњи са представницима других државних органа и организација цивилног друштва „Атина“ и „Астра“ (у првом кварталу 2014. године очекује се да ће Влада Републике Србије усвојити ова документа. *Предлогом националне стратегије превенције и сузбијања трговине људима и заштите жртава у Републици Србији за период 2014 – 2020. године* се, између осталог, предвиђа оснивање Фонда за помоћ и заштиту жртава трговине људима, у складу са европским прописима – *Одлуком Савета Европске уније из 2001. године о положају жртава у кривичном поступку* и *Директивом која се односи на накнаде жртвама злочина.*
4. Ради *заштите маргинализованих и мањинских група од свих облика дискриминације и насиља у Министарству унутрашњих послова* је настављено са: одржавањем округлих столова и састанака са представницима мањинских група, пре свега, ромских удружења (у Београду, Новом Саду, Крагујевцу, Нишу, Врању, Зрењанину, Зајечару, Пироту, Прибоју, Суботици, Лесковцу, Новом Пазару, Краљеву, Пожеги и др.). Укључивањем представника ромске националне мањине и других националних мањина у рад различитих тела у локалној заједници (савети, комисије, одбори), са организовањем посета представника ромске заједнице полицијским станицама (тзв. дани отворених врата) и вођењем других афирмативних акција у које су укључене и жене из маргинализованих и мањинских група.
5. *Заштита полицијских службеница од свих облика дискриминације и родно заснованог насиља на послу* обезбеђена је у Министарству унутрашњих послова применом различитих законских и других института. Није било евидентираних случајева који се односе на родну дискриминацију.
6. *Интерни механизми контроле рада и поступања у Министарству унутрашњих послова* показали су да је од 18 представки које су полицијске службенице поднеле против својих колега и колегиница због пропуста и односа у раду, у десет представки указивано је на наводно постојање злостављања на раду и дискриминације по основу пола (од тога, четири су прослеђене на даљи рад полицијским управама, а за шест је утврђено да су неосноване). Ради успостављања јединствене евиденције притужби и представки и исхода поступања по њима израђен је *Предлог пројекта под називом: „Формирање аутоматизоване базе података: притужбе, представке и похвале“*, којим ће се обезбедити аутоматска обрада података по свим параметрима – а тиме и родно сензитивна статистика. У оквиру рада Сектора унутрашње контроле на откривању насиља над женама које врше полицијски службеници при примени полицијских

овлашћења, као и ван службе поднето је 16 кривичних пријава против полицијских службеника због 16 кривичних дела насиља у породици и седам кривичних пријава против седам полицијских службеника због девет кривичних дела са елементима насиља извршених над женама (од тога, четири за угрожавање сигурности; по једно изазивање опште опасности и противправно лишење слободе и три кривична дела насилничког понашања). Жртве породичног насиља (које нису извршили полицијски службеници) обратиле су се у 44 случаја представкама Сектору унутрашње контроле због неадекватног поступања по њиховим пријавама за породично насиље (од тога утврђено је да је 18 представки неосновано, пет је прослеђено на рад надлежним полицијским управама, у два случаја је утврђено да нема елемената за поступање службе за унутрашњу контролу, а наводи из пет представки су делимично или у потпуности потврђени, док су за 14 представки провере у току).

У **Безбедносно-информативној агенцији** испуњене су процесне претпоставке које омогућавају да се под једнаким условима реализује право жена и мушкараца да учествују у поступку одлучивања о питањима од значаја за њихова статусна права (донети подзаконски акти за примену *Закона о спречавању злостављања на раду* и *Закона о забрани дискриминације*). У Безбедносно-информативној агенцији постоји законом дефинисан институт бесплатне правне помоћи свим припадницима Безбедносно-информативне агенције. Такође, постоје програми подршке члановима породице припадника Безбедносно-информативне агенције (без обзира на пол), као и програми за психолошку и здравствену превенцију којима су највећим делом обухваћене жене. У Безбедносно-информативној агенцији не постоји могућност синдикалног организовања, али ни законске сметње за организовање удружења жена.

У оквиру надлежности **Министарства правде и државне управе** током 2013. године израђен је *Протокол за поступање правосудних органа у ситуацијама насиља над женама у партнерским и породичним односима*, а формирана је и радна група за израду радне верзије Закона о бесплатној правној помоћи како би се обезбедио делотворан приступ правди свим женама које су жртве дискриминације и родно заснованог насиља. Интерно информисање, које је обезбеђено након ступања на снагу прописа из области заштите од дискриминације и забране злостављања на раду, на тај начин што су сви запослени у **Управи за извршење кривичних санкција** појединачним актом обавештени о ступању на снагу Закона о спречавању злостављања на раду и *Правилника о правилима понашања послодавца и запослених у вези са превенцијом и заштитом на раду, забрани злостављања на раду и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања*, настављено је и током 2013. године. Није пријављен ниједан случај родне дискриминације и злостављања на раду, односно није било обраћања за помоћ и подршку од стране запослених.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја у сарадњи са UNICEF формирало је посебну организациону јединицу за превенцију насиља, а постоји и посебан СОС телефонски број на који се могу пријавити повреде права, дискриминација, односно насиље по било којем основу у образовном систему.

Завод за унапређивање образовања и васпитања као установа Владе Републике Србије која је задужена за стручна питања организује конкурс за реализацију програма стручног усавршавања. На основу изабраних, односно акредитованих програма, сваке друге године издаје се *Каталог програма стручног усавршавања наставника*. Превенцији насиља, родној и полној равноправности, тј. питањима дискриминације, рада са ученицима из маргинализованих група, питањима рода и пола и ученицима са тешкоћама у учењу односно у развоју намењено је око 70 програма.

Канцеларија за људска и мањинска права координирала је израду *Стратегије превенције и заштите од дискриминације* у чијем стварању су активно учествовали представници органа државне управе, Повереника за заштиту равноправности и организација цивилног друштва, уз подршку Амбасаде Велике Британије, Амбасаде Холандије, Мисије OSCE у Србији и Балканског фонда за демократију. Влада је ову стратегију усвојила 27. јуна 2013. године. Главни сегменти ове стратегије односе се на унапређење положаја девет осетљивих друштвених група (припадници националних мањина, **жене**, ЛГБТ особе, особе са инвалидитетом, старије особе, деца, избеглице, интерно расељена лица и друге угрожене мигрантске групе, припадници малих верских заједница и верских група и лица чије здравствено стање може бити основ дискриминације). Општи циљ ове стратегије и акционог плана који се односи на унапређење положаја жена јесте промена традиционалног патријархалног стереотипа о родним улогама и укидању дискриминаторних пракси према женама, нарочито вишеструко дискриминисаних група жена.

Канцеларија за људска и мањинска права подржава најбоље пројекте удружења посвећене борби против дискриминације и унапређивању положаја осетљивих категорија становништва. Циљ *конкурса „Борба против дискриминације и унапређење положаја осетљивих категорија становништва“* јесте унапређење и заштита људских права у Републици Србији путем промоције и унапређења поштовања принципа једнакости, ради спречавања односно смањења свих облика и посебних случајева дискриминације особа које припадају осетљивим категоријама становништва, често суоченим са дискриминацијом. У децембру 2013. године, Удружењу грађана „Тернипе“ из Пирота као носиоцу пројекта одобрена су средства за спровођење пројекта под називом: *„Младе Ромкиње у борби против трговине људима“*. Пројекат ће бити спроведен на територији Пирота, Врања, Лесковца, Сурдулице и Бујановца, а има за циљ подизање свести и едукацију о трговини људима кроз радионице, уличне и медијске акције и формирање тимова за вршњачку едукацију за борбу против трговине људима. Емитовањем спота на ТВ и радио станицама, као и штампањем 1000 флајера биће указано на трговину људима као модерно ропство и кршење основних људских права.

Пројекат Инструмент за предприступну помоћ Европске уније 2011. „Имплементација антидискриминационих политика“, након спроведених активности на републичком нивоу у 2013. години (између осталог, обуке за припаднике Министарства унутрашњих послова, наставнике Криминалистичко-полицијске академије и Правосудне академије) настављен је активностима у јединицама локалне самоуправе. Потписан је Меморандум о сарадњи између Канцеларије за људска и мањинска права, Поверенице за заштиту равноправности, Сталне конференције градова и општина и 11 јединица локалне самоуправе (јединице локалне самоуправе: Житиште, Оџаци, Косјерић, Ивањица, Лозница, Пријепоље, Врање, Нови Пазар, Лесковац, Јагодина и Бор). Свака јединица локалне самоуправе практиковаће одабране мере антидискриминационе политике, сачињене на основу усвојених локалних акционих планова и најбољих пракси држава чланица Европске уније. Очекује се и почетак спровођења медијске кампање у оквиру пројекта која има два циља: обавештавање јавности о расположивим механизмима за заштиту од дискриминације и подизање свести о положају мањинских, угрожених и маргинализованих група.

Министарство рада, запошљавања и социјалне политике од 2012. године спроводи пројекат под називом: *„Интегрисани одговор на насиље над женама у Србији“*, у оквиру којег су постигнути резултати који се односе на обуке за унапређење система заштите намењене многобројним професионалним пружаоцима социјалних и других услуга на локалном нивоу. У оквиру наведеног пројекта, уз стручну и техничку сарадњу и подршку Програма Уједињених нација за развој (UNDP), ово министарство је 25. новембра 2013. године у Београду организовало конференцију под називом: *„Дужна пажња у борби против насиља над женама у Србији“* као део заједничких активности поводом Међународног дана

борбе против насиља над женама и кампање: *„Шеснаест дана активизма борбе против насиља над женама“,* реализоване у 2013. години и посвећене теми: *„Од мира у дому до мира у свету“*. Поред тога, ради успостављања ефикаснијег међусекторског одговора на насиље у породици, у оквиру сарадње четири надлежна министарства (Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство унутрашњих послова, Министарство здравља и Министарство просвете, науке и технолошког развоја), у овиру наведеног пројекта, у априлу 2013. године организована је национална конференција: „*Мултисекторска сарадња – институционални одговор на насиље над женама“* на којој су представљени општи и посебни протоколи за заштиту од насиља и усвојени закључци о даљим заједничким активностима. Министар рада, запошљавања и социјалне политике, Решењем 119-01-1/2013-01 од 31. јануара 2013. године, формирао је Радну групу за припрему текста Нацрта закона о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици. Током фебруара и марта 2013. године, Радна група је одржала две седнице и утврдила званични превод текста овог међународног/регионалног споразума, чиме су се стекли услови да буде упућен у даљу процедуру, сходно Закону о закључивању и извршавању међународних уговора („Службени лист СФРЈ“, бр. 55/78 и 47/89 – одлука УСЈ). На Четвртој седници Другог редовног заседања Народне скупштине Републике Србије изгласан је *Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици*. Поводом Међународног дана борбе против насиља над старијима ово министарство је 14. јуна 2013. године организовало међународну конференцију под називом: *„Мој свет... твој свет... свет без насиља над старијима“* на којој је посебан значај на дискриминацији над старијим женама, врстама насиља и одговора државе, а представљена је и анализа насиља над старима у систему социјалне заштите, као и досадашњи и будући начини унапређења међусекторске сарадње у овој области.

Поред тога, према извештају Министарства рада, запошљавања и социјалне политике, 140 центара за социјални рад који постоје у Републици Србији као основне службе социјалне заштите у заједници редовно воде евиденцију о свим интервенцијама и пруженим услугама усмереним према жртвама насиља, укључујући и насиље у породици. Ово министарство је током 2013. године спровело системско осавремењивање вођења евиденције и документације у свим службама, а подаци који ће се убудуће прикупљати обезбедиће садржајнији и детаљнији увид у проблем насиља и пружене мере заштите жртвама, посебно у односу на насиље у породици. Значајно је истаћи и чињеницу да је крајем 2013. године Министарство рада, запошљавања и социјалне политике покренуло процедуру за окончање активности усмерених на доношење *Националног акционог плана за спровођење Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима у Републици Србији*.

Републички завод за статистику, као један од учесника у изради и носилаца активности предвиђених Националним акционим планом, у децембру 2012. године објавио је публикацију *„Жене и мушкарци у Републици Србији 2011“*, а на свом веб-сајту учинио је доступним податке/индикаторе о насиљу у породици као и статистичке податке о пријављеним, оптуженим и осуђеним пунолетним лицима и учиниоцима кривичних дела у 2011. години. Током 2013. реализовао је следеће: од јуна, на веб-сајту www.stat.gov.rs, у DevInfo бази података, налазе се подаци/индикатори о насиљу у породици које корисници могу преузети; објављени су статистички подаци о пријављеним, оптуженим и осуђеним пунолетним лицима – учиниоцима кривичних дела у 2012. години (основни показатељи објављени су у оквиру саопштења, а детаљни подаци у оквиру билтена и могу се преузети са веб-сајта овог завода).Републички завод за статистику је у наведеном периоду, у сарадњи са UN Women, организовао два мултисекторска скупа посвећена размени искустава и унапређењу метода прикупљања и статистичке обраде података и остварио значајну сарадњу са осталим носиоцима активности предвиђених Националним акционим планом.

Када је у питању ова област Националног акционог плана и активности које из ње проистичу, рад институција у протекле три године може се оценити успешњим. Препорука за наредни период јесте да се унапреди међусобно информисање и подстакну заједничке активности на мултисекторском нивоу у доношењу конкретних закона, стратегија, акционих планова и мера за делотворну заштиту жена у Републици Србији.

6. ЕДУКАЦИЈА – образовање и усавршавање припадника институција безбедности у духу Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација

Највећи домети у спровођењу Националног акционог плана у протеклом периоду у Републици Србији постигнути су у области едукације. Одмах након усвајања Националног акционог плана, Мисија OSCE у Србији, Београдски фонд за политичку изузетност и Београдски центар за безбедносну политику организовали су циклус од три семинара за 30 представника/представница сектора безбедности под називом: *„Уградња родне перспективе у реформу сектора безбедности“*. Међутим, највећи број едукативних активности организован је од Мултисекторског координационог тела Владе, Министарства одбране и Војске Србије, Министарства унутрашњих послова, Управе царина Министарства финансија, Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе и Безбедносно-информативне агенције, у сарадњи са Канцеларијом UN Women у Београду. Током 2011 – 2013. године UN Women је подржала едукацију чланова/чланица аналитичких група и истраживачких тимова на укупно пет семинара; затим организацију два курса (2012. и 2013. године) са по 30 полазника/полазница на Националном курсу под називом: *„Род у мултинационалним операцијама“* која је реализована у Центру за мировне операције; обуку за прикупљање информација и одржавање сајта о родној равноправности Мултисекторског координационог тела Владе; обуку око 45 представника/представница сектора безбедности *за едукаторе „особа од поверења“* у Ечки у марту 2013. године; као и обуку за 147 учесника/учесница на семинару одржаном у Дому Гарде – Топчидер у Београду у децембру 2013. године под називом: *„Ка делотворном и одрживом механизму ‚особа од поверења“*, који је реализован у организацији **Министарства одбране**, UN Women и Повереника за заштиту равноправности.

Такође, треба истаћи да су у периоду од 2011. до 2013. године припадници/припаднице **Министарства одбране и Војске Србије** били организатори или су похађали бројне семинаре и курсеве који се односе на родну равноправност. Сви садржаји едукације посвећени родној равноправности у Министарству одбране и Војсци Србије били су отворени за учешће представника из сектора безбедности, организација цивилног друштва и академске заједнице.

Поред тога, једна представница Министарства одбране и Војске Србије похађала је курс о развоју тема за родно осетљива предавања који је 2012. године реализован у Оберамергау у Немачкој, у организацији Демократског центра за контролу оружаних снага (DCAF) из Женеве и NATO Конзорцијума високошколских институција, а друга представница је завршила регионални тренинг за заговарање (лобирање) родне равноправности који је организован 2013. године у Београду, у организацији DCAF и UNDP/SEESAC.

Укупно четири представника Министарства одбране и Војске Србије су учествовала на три курса за инструкторе у области родне равноправности „*Gender Training of Trainers Course*” која су 2012. и 2013. године организована у Међународном центру оружаних снага Шведске – SWEDINT, а двоје представника Војске Србије обучено је за тренере за родну равноправност у мултинационалним операцијама у Центру за обуку за мултинационалне операције у Сарајеву, БиХ у 2013. години.

Одлуком министра одбране од 30. септембра 2013. године започело је спровођење научноистраживачког пројекта у Министарству одбране и Војсци Србије, под називом: *„Родни аспект у војној професији“*, који ће бити реализован у периоду од 2013. до 2015. године, чији је носилац Институт за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране МО.

У Министарству одбране и Војсци Србије сви облици школовања, курсирања, усавршавања и обуке (осим Војне гимназије) били су доступни за пријем жена. Едукација припадника/припадница Министарства одбране и Војске Србије на свим нивоима образовања (Војна гимназија, Војна академија, Медицински факултет Војномедицинске академије, Командно-штабно усавршавање и Генералштабно усавршавање) била је отворена и за жене и садржала је теме које се односе на родну равноправност. Едукација свих запослених у Министарству одбране и Војсци Србије о родној равноправности изводи се плански, почев од 2012. године.

Према подацима Војне академије, у школској 2012/13. години уписано је 26,94% девојака, односно 52 од укупног броја од 193 уписаних лица. У односу на претходне године, када се уписивало око 20% девојака, пораст броја уписаних у текућој години био је резултат њиховог високог рангирања на пријемном испиту. На конкурс за пријем на Војну академију у школској 2013/14. конкурисало је 268 девојака. Конкурс за упис у војнообразовне институције расписује Министарство одбране, у сарадњи са Генералштабом Војске Србије који утврђује потребе система одбране за одређеним бројем официра појединачних родова и служби, односно потребе школовања на Војне академије на различитим студијским програмима, што је условљено потребама система одбране за одређеним врстама родова и служби.

Према извештају са Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране из новембра 2013. године заступљеност жена у односу на мушкарце, по класама, је више него задовољавајућа (Табела 1):

Табела 1: Заступљеност жена у односу на мушкарце, по класама Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране из новембра 2013. године

Класа	Школска година	Број кадета	Број жена	Проценат (%)	Број мушкараца
I класа	2009/2010.	20	10	50%	10
II класа	2010/2011.	29	18	62,07%	11
III класа	2011/2012.	26	14	53,84%	12
IV класа	2012/2013.	33	22	66,67%	11
V класа	2013/2014.	28	21	75%	7

За пријем кандидата у професионалну војну службу, по последњем конкурсу из 2013. године, од 32 пријављена кандидата 12 су биле жене.

Поред наведеног, на основним студијама Војне академије реализовани су наставни садржаји о родним питањима у оквиру предвиђених предмета: Социологија, Етика, Право одбране и међународно право. Тема о заштити жена и девојака од свих облика насиља у рату и ванредним ситуацијама посебно је обрађена у оквиру предмета Међународно хуманитарно право на првој години студија Војне академије.

На Војној академији организован је семинар *„Родна равноправност“* за сто кадета и кадеткиња од прве до четврте године студија у организацији Војне академије, UNDP/SEESAC и Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране Министарства одбране, а у другој половини 2013. године, у оквиру војностручне обуке за запослене на Војној академији одржано је предавање *„Реформа система безбедности и родна перспектива“* које је реализовано у марту 2013. године.

Према извештају **Министарства унутрашњих послова**, едукацији запослених о значају већег учешћа жена у решавању питања која се односе на мир, родну равноправност и безбедност, приступа се системски и плански, како у оквиру високог образовања за потребе Министарства унутрашњих послова, тако и у оквиру стручног оспособљавања (основне полицијске обуке и специјалистичке обуке) и стручног усавршавања полицијских службеника. Поред ових облика едукације (о родној равноправности, дискриминацији, родно заснованом насиљу), у организацији Управе за стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и науку Министарства унутрашњих послова, велики број различитих облика едукације реализује се и у оквиру бројних пројеката, програма и других облика сарадње Министарства унутрашњих послова са страним партнерима, другим државним органима и организацијама цивилног друштва.

Један од важних механизама унапређења услова за већу заступљеност жена (и припадника националних мањина) у Министарству унутрашњих послова јесте привлачење већег броја девојака за школовање на Криминалистичко-полицијској академији и у Центру за основну полицијску обуку, одакле се и регрутује највећи број жена за рад на полицијским пословима. Због тога, спроводи се стална кампања за пријем на Криминалистичко-полицијској академији и Центру за основну полицијску обуку, уз посебну пажњу посвећену анимирању девојака за пријављивање на конкурс (нпр. дани отворених врата за потенцијалне кандидате, промотивне трибине у местима где је традиционално мањи одзив жена и из редова припадника националних мањина, плакати). У 2013. години организовано је седам промотивних трибина, и то: у Сремској Митровици, Сомбору, Суботици, Кикинди, Панчеву, Зрењанину и Бору (у сарадњи са OSCE), ради анимирања девојака и националних мањина за упис у Центар за основну полицијску обуку.

У конкурсима за пријем у Центру за основну полицијску обуку нема горње квоте за пријем девојака. На Криминалистичко-полицијској академији за самофинансирајуће студије нема квота, али је до школске 2013/14. године за студирање на терет буџета за девојке постојала утврђена горња квота од 30%, која ће, по препоруци Поверенице за заштиту равноправности, бити укинута почев од школске 2014/15. године.

У школској 2013/14. години на Криминалистичко-полицијској академији уписано је 427 студената, од тога су 153 девојке (35,8%). У школској 2012/13. години дипломирала су укупно 222 студента, од тога је 77 девојака (34,7%). На конкурс за упис на други степен студија на Криминалистичко-полицијској академији за школску 2013/14. годину пријавило се 269 кандидата, од тога је 128 девојака (47,6%). Уписано је 219 студената, од тога је 90 девојака (41,1%).

У Центру за основну полицијску обуку је у току обука полазника 10. и 11. класе (за потребе полицијских управа у Новом Пазару, Новом Саду и Пријепољу). Од 2.583 пријављена кандидата, 20,3% су жене. Обуку је започело 295 полазника међу којима је 20,3% жена у 10. класи и 273 полазника у 11. класи, међу којима је 23,4% жена, што је значајно ако се узме у обзир да је у полицијским управама Нови Пазар и Пријепоље традиционално ниско учешће жена у укупном броју запослених у односу на републички просек. Истовремено, то је изнад просека заступљености девојака у укупном броју примљених кандидата у свим класама до сада (21,6%).

На Криминалистичко-полицијској академији, теме родне равноправности, родно заснованог насиља и родне дискриминације интегрисане су у већи број наставних предмета. Један од циљева пројекта који се већ другу годину спроводи на основу споразума са Министарством рада, запошљавања и социјалне политике јесте и израда посебног силабуса који се односи на тему родне равноправности и родно заснованог насиља. Током следећег циклуса акредитације наставних програма размотриће се могућност увођења посебног предмета са овом садржином.

Поред тога, обезбеђено је да се студенти, полазници обуке, будући предавачи из области родне равноправности и спречавања сексуалног и родно заснованог насиља, као и запослени у Министарству унутрашњих послова едукују и кроз друге облике едукације. Криминалистичко-полицијска академија је у 2013. години, на основу Споразума закљученог са Министарством рада, запошљавања и социјалне политике и уз подршку UNDP, реализовала укупно 15 семинара: *„Родна равноправност и родно засновано насиље“* за укупно 500 полазника (десет семинара у полицијским управама за 255 полицијских службеника, три семинара за запослене полазнике курсева у Центру за основну полицијску обуку са 59 учесника и два за студенте Криминалистичко-полицијске академије и Правног факултета у Београду са 216 учесника). У првој половини 2014. биће спроведено још пет семинара за полицијске службенике из пет полицијских управа (за око 150 полицијских службеника). Резултат ових активности биће и израда приручника за полицијске службенике, у тиражу од 1.000 примерака, а штампање ове публикације планирано је у издавачком плану Криминалистичко-полицијске академије за прву половину 2014. године.

У Центру за основну полицијску обуку родна равноправност изучава се у оквиру пет предмета различитих модула, а полазници су додатно едуковани на семинарима које је организовала Криминалистичко-полицијска академија.

Реализована је и обука која треба да обезбеди укључивање родне перспективе у безбедносне политике, односно стратешке, планске и програмске документе Министарства унутрашњих послова. У оквиру пројекта који се односи на стратешки менаџмент у Министарству унутрашњих послова, у сарадњи са Мисијом OSCE, полицијом Шведске и DCAF организоване су три обуке високих руководилаца, од којих се једна односи на *„Међународне стандарде у раду полиције“* где је један сегмент био посвећен утицају родне равноправности на ефикаснији и ефективнији рад полиције на стратешком, организационом и оперативном нивоу; а други на *„Увођење родне перспективе у полицијски рад“*. Значајно је да су жене чиниле више од 45% укупног броја полазника што је знатно изнад њиховог учешћа у укупном броју руководећих радника у Министарству унутрашњих послова (10,3% на крају 2013. године).

Такође, три представника Министарства унутрашњих послова учествовала су на курсу у трајању од пет дана, који је одржан у Шведској у фебруару 2013, на Академији „Folke Bernadotte“, у Штокхолму под називом: *„Родно саветовање на терену и у међународним пројектима и пословању“*.

Родно засновано насиље је и тема системске едукације која се организује у свим полицијским управама ради стандардизовања поступања полиције и ефикасне заштите жртава насиља у породици и партнерским односима, сагласно *Посебном протоколу о поступању полицијских службеника у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима,* који је донет фебруара 2013. године. За полицијске службенике (око 100) и за јавне тужиоце, организован је први циклус обуке на Криминалистичко-полицијској академији под називом: *„Добре праксе у одговору полиције на насиље у породици“* који је подржао ICITAP при Амбасади САД у Београду. У свим полицијским управама обучено је више од 2.000 полицијских службеника.

У оквиру Програма стручног усавршавања полицијских службеника који спроводи стручна служба – Управа за стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и науку, организовано је 14 једнодневних семинара: *„Насиље у породици и институционална заштита“*, којима је обухваћено 285 полицијских службеника (међу којима је било и пет жена). У октобру, у Центру за основну полицијску обуку, организован је семинар под називом: *„Сузбијање насиља у социјалном окружењу“* као наставак сарадње са Фондацијом „Ханс Зајдел“, где су предавачи били са Криминалистичко-полицијске академије, немачке полиције и представници Центра за социјални рад у Бачу и представили механизме заштите од породичног насиља. Семинару је присуствовао 21 радник Центра за основну полицијску обуку и 28 полицијских службеника линија рада надлежних за сузбијање ове врсте насиља.

Велики број различитих облика едукације из области трговине људима и ефикасније заштите жртава трговине организован је, како у оквиру Програма стручног усавршавања полицијских службеника, тако и у организацији или у сарадњи са организацијама цивлног друштва.

Посебна пажња у едукацији полицијских службеника посвећена је раду полиције са маргинализованим, мањинским и социјално рањивим групама и заштити људских и мањинских права, како у оквиру Програма стручног усавршавања полицијских службеника, тако и у оквиру наставних програма на Криминалистичко-полицијској академији и у Центру за основну полицијску обуку.

Интензивиране су и активности на интегрисању антидискриминационих политика у обуку и рад организационих јединица Министарства унутрашњих послова и полицијских службеника, почев од организовања семинара за руководиоце стратешког и средњег нивоа, из области дискриминације (160 руководилаца из седишта Министарства унутрашњих послова и полицијских управа) и организовања две радионице посвећене унапређењу наставних програма у центрима за обуку полиције и повећању компетенција полицијских службеника ради ефикаснијег спровођења антидискриминационих политика. Ове активности су реализоване у сарадњи Министарства унутрашњих послова, експерткиње Европске уније за област дискриминације, Поверенице за заштиту равноправности и Канцеларије за људска и мањинска права у оквиру *Пројекта Инструмент за предприступну помоћ Европске уније „Спровођење андитискриминационих политика у Републици Србији“*.

У оквиру редовне обуке за „колеге за подршку“, посебни наставни садржаји посвећени су родној равноправности и дискриминацији, као што је обука за полицајце менторе (у оквиру предмета „Људска права и кодекс полицијске етике“) и кандидата за одлазак у мировне мисије.

Управа царина Министарства финансија, ради успостављања система електронског учења за област родне равноправности, 2013. године упутила је предлог Сектору за успостављање система електронског учења за област родне равноправности и нагласила да за реализацију ове активности нису потребна додатна финансијска средства.

У оквиру **Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе**, поред континуиране обуке запослених која се организује у Центру за обуку и стручно оспособљавање у Нишу, под називом: *„Заштита људских права, родна равноправност и примена међународних затворских правила“*, планира се организовање и посебне обуке за изабране „особе од поверења“. Ради што боље припреме за едукацију руководилаца о значају остваривања родне равноправности, током 2013. године су направљени планови за едукацију руководилаца ранга организационих јединица и начелника одељења.

Досадашња едукација запослених, „особа од поверења“ и Аналитичке групе из Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе, остварена је на семинарима, стручним консултацијама и конференцијама спроведеним у оквиру сарадње са државним органима и организацијама цивилног друштва које се баве безбедношћу и

заштитом људских права. У Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе придаје се значај сваком догађају посвећеном едукацији из области родне равноправности и представници Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе су учествовали у свим досадашњим активностима које су спроведене кроз наведену сарадњу у периоду од 2010. до 2013. године.

У Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе већ шест година се спроводи обука за приправнике у оквиру које је обавезан део наставе питање рода и родна равноправност. Кроз ову обуку је прошло већ 480 приправника, који попуњавају претходни и накнадни упитник, а који се показао као веома драгоцен када је у питању оцена познавања ове области пре и после обуке.

Припадници **Безбедносно-информативне агенције** у периоду јануар – децембар 2013. године организовали су или похађали бројне едукативне садржаје реализоване на семинарима и курсевима који се односе на родну равноправност. Домаћин једног семинара за аналитичке групе и истраживачке тимове за спровођење Националног акционог плана била је Безбедносно-информативна агенција. Припадници/припаднице Безбедносно-информативне агенције учествовали су и на семинарима, округлим столовима и предавањима који су организовали органи државне управе и организације цивилног друштва, из области родне равноправности. Чланови Истраживачког тима уручили су изабраним „особама од поверења“ у Безбедносно-информативној агенцији едукативни материјал који садржи презентације, законе који уређују ову област и стручне текстове из области родне равноправности и дискриминације.

У извештају о спровођењу активности из Националног акционог плана **Министарства просвете, науке и технолошког развоја** наглашава се да је један од основних циљева образовања и васпитања – развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости. У *Закону о основама система образовања и васпитања* (члан 44. Забрана дискриминације и члан 45. Забрана насиља, злостављања и занемаривања), *Закону о основновном образовању и васпитању* („Службени гласник РС”, број 55/13) и *Закону о средњем образовању и васпитању* (члан 9. Задатак школе, члан 17. Забрана насиља, злостављања и занемаривања, програми превенције других облика ризичног понашања), као и у *Предлогу закона о уџбеницима и другим наставним средствима* истакнута је обавеза полне и родне равноправности и санкционисан је сваки вид дискриминације. Стандардима квалитета уџбеника (документ усклађен са *Законом о уџбеницима и другим наставним средствима*), утврђују се стандарди за садржај уџбеника у односу на усвојени наставни план и програм, примереност узрасту и методички приступ ученицима.

Ради конкретне примене појединих законских решења која уређују област дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања донета су и подзаконска акта: *Посебни протокол о заштити од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама*; *Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље и злостављање*; *Приручник за примену протокола* (са примерима); *Правилник о ближим условима против дискриминације у образовно-васпитним установама*; *Стандарди квалитета уџбеника*; *Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању* (2011. године и 2013. године). *Правилником о сталном стручном усавршавању и напредовању* истакнути су приоритети Министарства просвете, науке и технолошког развоја који се односе на усавршавање наставника, а међу седам наведених приоритета, прва два се односе на: 1) превенцију дискриминације и 2) заштиту од насиља (2008).

Заводу за унапређивање образовања и васпитања Министарство просвете, науке и технолошког развоја упутило је захтев за измену планова и програма у области родне равноправности за све разреде, како би се уважиле препоруке Комитета УН за елиминацију дискриминације жена и унапређење њиховог положаја на свим нивоима.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања спровели су евалуацију реализације наставе обавезних изборних предмета у образовном систему Србије и на основу свих прикупљених података припремљени су извештаји о резултатима истраживања, а неки од предлога су да треба повећати фонд часова и унапредити следеће области: родна равноправност, хуманитарно право, насиље у везама и трговина људима.

Канцеларија за људска и мањинска права доставила је податак да је у 2013. години, између осталог, организовала и реализовала две конференције: *„Имплементација европских антидискриминационих стандарда“,* која је реализована 9. децембра 2013. године у Палати „Србија“ у Београду и *„Успостављање механизама за праћење спровођења препорука УН“*, 10. децембра 2013. године у Народној банци Србије.

Републички завод за статистику Србије је у новембру 2013. године у Ечки, уз подршку UN Women, организовао дводневну радионицу под називом *„Публикација Жене и мушкарци у Републици Србији 2014. и прикупљање статистичких података по полу, потребе и могућности“* ради припреме четвртог издања ове публикације. У радионици су учествовали представници/представнице органа државне управе који ће допринети прикупљању података из ове области у сектору безбедности. Планирано је да ова публикација буде објављена у децембру 2014. године.

У наредном периоду треба унапредити постојеће облике едукације и подстакнути мултисекторску сарадњу органа државне управе. Такође, у реализацију ових активности треба више укључити органе локале самоуправе и организације цивилног друштва, као и Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

7. МЕДИЈИ – пружање медијске подршке циљевима Националног акционог плана

Током спровођења Националног акционог плана у периоду од 2010. до 2013. године медији су имали позитивну и афирмативну улогу у промоцији улоге жена у друштву и у питањима која се односе на мир и безбедност.

У **Министарству одбране** Управа за односе са јавношћу је наставила ангажовање на активностима подизања свести у јавности о значају интегрисања родне перспективе у систем одбране, као и истицања значаја спровођења Националног акционог плана у Министарству одбране и Војсци Србије за реформу система одбране. Поред тога, она је извршила и део родне анализе који се односи на анализу садржаја објављених у медијима из области родне равноправности. Према подацима из 2013. године, у 16 бројева магазина „Одбрана“ објављено је 14 текстова у којима се промовишу жене из система одбране и њихови успеси. Уз поменуте текстове, као и оне који се не баве искључиво темом о женама у систему одбране, објављено је 11 фотографија као илустрација наведене теме. У истом периоду, медији ван система Министарства одбране и Војске Србије објавили су 3.061 прилог о систему одбране, од тога, 54 прилога односи се на учешће жена у систему одбране. Дакле, заступљеност ове теме у укупном броју анализираних прилога износи 1,76%. Вредносна усмереност прилога је следећа: неутрални прилози чине 85%, заступљеност позитивних прилога је 13%, а негативно интонираних прилога било је 2%. Од лица из Министарства одбране и Војске Србије, највише изјава о учешћу жена у систему одбране дао је министар одбране, а потом начелник Генералштаба Војске Србије. Изјаве осталих припадника Министарства одбране и Војске Србије садржане су у 20 прилога, а изјаве лица из цивилних структура у седам прилога. У периоду од 2011. до 2013. године, у магазину „Одбрана“ објављена су и четири интервјуа са женама на највишим руководећим позицијама у Министарству одбране.

Евидентно је, такође, да је у 2013. години, у односу на 2012. годину, двоструко повећано учешће прилога о женама у Војсци Србије у укупном броју анализираних прилога о систему одбране. Свеукупно посматрано, у периоду септембар 2012 – септембар 2013. године, Управа за односе са јавношћу Министарства одбране је редовно обавештавала припаднике Министарства одбране и Војске Србије, као и ширу јавност о деловању институционалних тела и механизама за родну равноправност за спровођење Националног акционог плана у Министарству одбране и Војсци Србије, унапређивала кампање за пријем кадета на Војне академије и на Медицински факултет Војномедицинске академије и у професионалну војну службу, информисала јавност о доприносу жена у систему одбране као и о проблемима родне равноправности.

Поред тога, Управа за односе са јавношћу Министарства одбране је допринела медијској промоцији публикација, књига, међународних посета, састанака, семинара и конференција на националном нивоу који су се бавили питањима родне равноправности објављујући их на званичној веб-презентацији Министарства одбране. У истом периоду, медији ван система Министарства одбране и Војске Србије објавили су 103 прилога о женама у систему одбране, што је 0,91% од укупног броја објављених прилога о систему одбране у домаћим штампаним и електронским медијима. Посебно је са становишта родне равноправности и популаризације војног позива међу женама била у јавности добро прихваћена медијска кампања: *„Буди професионалац“* и ТВ серија на РТС *„Војна академија“*. На основу анализираних прилога може се закључити да је заступљеност жена у систему одбране тема која је у посматраном периоду континуирано присутна у медијима.

Управа за односе са јавношћу предложила је Аналитичкој групи Министарства одбране и Војске Србије да, ради бољег приступа информацијама о родној равноправности, као и боље комуникације и информисаности чланова Аналитичке групе Министарства одбране и Војске Србије и осталих механизама родне равноправности, током 2014. године иницира отварање e-mail адресе која би могла да гласи: analiticka.grupa@mod.gov.rs. Са те адресе би се могле прослеђивати информације о активностима везаним за питања родне равноправности, семинарима, курсевима, посетама и осталим догађајима значајним за рад Аналитичке групе Министарства одбране и Војске Србије. Имајући у виду да је Управа за односе са јавношћу Министарства одбране, у складу са *Смерницама за стратегију комуникације у Министарству одбране и Војсци Србије* и *Упутством о обавештавању јавности о раду Министарства одбране и активностима Војске Србије* у стручном смислу надлежна за интерно информисање у Министарству одбране и Војсци Србије, предлажила је и да се у 2014. години покрене иницијатива за формирање мобилног тима на нивоу Министарства одбране и Војске Србије чији би представници информисали интерну јавност о значају теме родне равноправности.

У **Министарству унутрашњих послова**, у оквиру листа „Полиција данас“, у 2013. години, обезбеђена је редовност интерног информисања јавности о успешним женама у полицији, активностима везаним за спровођење Националног акционог плана и заштити жена од свих облика насиља. Фебруарски број је скоро у целости био посвећен женама у Министарству унутрашњих послова (поводом Дана жена), а октобарски је традиционално био посвећен Дану борбе против трговине људима и промотивним активностима Министарства унутрашњих послова (превентивне кампање). У осталим бројевима значајан простор је дат промоцији института „подршка колеге“, едукацији чланица Аналитичке групе Министарства унутрашњих послова, промоцији жена запослених у појединим полицијским станицама, затим промоцији жена у преговарачким ситуацијама, учешћу жена у мировним мисијама, женама полицијским службеницима укљученим у наставни процес и обуке полицајаца и друго.

Такође, Биро за сарадњу са медијима Министарства унутрашњих послова прати активности на спровођењу Националног акционог плана и, што је још важније, укључује и друге електронске и писане медије у праћење и извештавање о овим активностима. Све актуелности међу којима и оне везане за ову проблематику ажурно су пропраћене и на интернет сајту Министарства унутрашњих послова. Поред наведеног, почетком децембра 2013. године снимљен је и емитован серијал на РТ Војводина, под називом *„Жене у униформи“* који је продуцирао Фонд социјалних и демократских иницијатива (FoSDI).

Министарство културе и информисања даје свој допринос унапређењу равноправности полова кроз промену медијске слике о женама и кроз повећање интереса медија за питања равноправности полова у свим сегментима друштва. Пре свега, руководи се постојећим законским оквирима и надлежностима: *Законом о јавном информисању* („Службени гласник РС“, бр. 43/03, 61/05 и 71/09), чланом 38. забрањује се говор мржње и дискриминација лица по било којем основу. Радиодифузна агенција, на основу *Закона о радиодифузији* („Службени гласник РС“, бр. 42/02, 97/04, 76/05, 79/05 и 62/06), сходно члану 21. стара се да се путем електронских јавних гласила не подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њихове различите политичке опредељености или због њиховог припадања или неприпадања некој раси, вери, нацији, етничкој групи, полу или сексуалној опредељености.

Забрана дискриминације унета је и у *Кодекс новинара Србије*, у којем се наводи да предмет новинарске пажње мора бити свест о опасности од дискриминације коју могу да шире медији и да се избегава дискриминација заснована на раси, полу, сексуалном опредељењу, језику, вери, политичком и другом мишљењу, националном или друштвеном поретку. У складу са наведеним законским овлашћењима, Министарство културе и информисања расписује годишње конкурсе за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања, који својим садржајима доприносе остваривању и унапређењу права на јавно и објективно информисање. Као један од критеријума за подршку пројектима наведен је допринос информисању и унапређењу положаја и равноправности свих сегмената друштва, па је број медијских пројеката и програма који се баве унапређењем положаја жена у друштву и променом стереотипа о њиховој улози у друштву, из године у годину све већи, а квалитет све бољи.

У 2012. години Министарство културе и информисања је подржало реализацију пет пројеката изабраних путем конкурса, а који се односе на унапређење родне равноправности у различитим областима рада жена, који су реализовани у Ваљеву, Врбасу, Чачку, Дероњама и Краљеву.

У 2013. години ово министарство подржало је седам пројекта изабраних на конкурсу за суфинансирање пројеката/програма из области јавног информисања који се односе на превенцију родног насиља, а који су реализовани у Крагујевцу, Лесковцу, Врњачкој Бањи, Пријепољу, Београду, Пироту и Ужицу и један пројекат на мађарском језику који је реализован у Новом Саду.

Министарство културе и информисања посебно истиче значај чињенице да су његови представници/представнице били укључени у израду *Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности, Националне стратегије за спречавање насиља над женама у породици и партнерским односима, Акционог плана за спровођење Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности*, као и у израду *Извештаја о примени Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW) у Републици Србији*.

У наредном периоду треба охрабрити и подржати размену искустава и добрих пракси, медијску промоцију циљева Националног акционог плана и нарочито финансијски подржати медијске кампање које доприносе већој заступљености жена у сектору безбедности и у одлучивању.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Спровођењем великог броја активности предвиђених Националним акционим планом за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији, у сарадњи органа државне управе са организацијама цивилног друштва и са страним партнерима, а пре свега: Мисијом OSCE у Србији, Агенцијом Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена – UN Women, Програмом Уједињених нација за развој/Центра за контролу лаког наоружања у југоисточној и источној Европи (UNDP/SEESAC), као и остваривањем активности из билатералне сарадње, пружен је значајан допринос изградњи међусобног поверења и партнерских односа свих актера у спровођењу поменутог плана.

Такође, реализацијом великог броја планираних активности из Националног акционог плана потврђена је намера Владе Републике Србије да активно доприноси процесима изградње мира, стабилности и безбедности, пре свега у свом непосредном окружењу – у региону југоисточне Европе, а затим и у Европи – кроз свеобухватан процес европских интеграција, и у свету – учешћем представника Републике Србије у мултинационалним операцијама и на међународним скуповима посвећеним миру, положају жена и безбедности.

ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ

Разматрајући најзначајније резултате у спровођењу Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији у периоду од 2010. до 2013. године, као и изазове на том путу, треба посебно истаћи да је као резултат спровођења Националног акционог плана остварена видљивост заступљености жена у сектору безбедности, њиховог места и улоге у очувању мира и безбедности.

У разматраном периоду формирани су Политички савет и Мултисекторско координационо тело Владе, Комисија за праћење спровођања Националног акционог плана при Народној скупштини Републике Србије, као и већина предвиђених институционалних тела и механизама родне равноправности, као што су: аналитичке групе и истраживачки тимови, саветнице за родну равноправност у надлежним органима државне управе, „особе од поверења“, а у Министарству одбране је успостављено и родно осетљиво буџетирање.

Поред тога, у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова, Управи царина Министарства финансија, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде, Безбедносно-информативна агенција и у Сектору за безбедносну политику Министарства спољних послова остварен је значајан напредак у функционисању институционалних тела и механизама родне равноправности и успостављена је евиденција кадрова по полу, која се редовно ажурира.

Иако није повећана укупна заступљеност жена у сектору безбедности због забране пријема нових запослених у органе државне управе повећана је заступљеност жена у тзв. униформисаном саставу у војсци и полицији и повећана је заступљености жена у одлучивању.

Остварен је веома значајан допринос успостављању сарадње и изградњи поверења свих актера који учествују у примени Резолуције 1325 СБ УН у земљи, у региону Западног Балкана и шире, у свету.

Покренуте су активности на измени и допуни законских прописа који се односе на побољшање услова за правну заштиту жена и заштиту од насиља на радном месту и у породици, а у раду Политичког савета и изради препорука уважене су и препоруке Повереника за заштиту равноправности и Заштитника грађана, чији представници редовно присуствују састанцима Политичког савета.

Највећи број реализованих активности у спровођењу Националног акционог плана у периоду од 2010. до 2013. године реализован је у области едукације, уз укљученост у тај процес органа државне управе, организација цивилног друштва и међународних организација.

Активности институционалних тела за спровођење Националног акционог плана и делотворност медијских кампања и других медијских садржаја који су у широј јавности популарисали спровођење овог плана у Републици Србији, значајно су допринели промени свести грађана у погледу улоге жене у друштву, посебно у погледу места и улоге жена у оружаним снагама.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ У РЕАЛИЗАЦИЈИ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

У наведеном периоду спровођења Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији није се значајно променила заступљеност жена у сектору безбедности и у одлучивању и није суштински унапређена делотворност заштите жена, јер су то циљеви који зависе од промена системских политика и економског развоја земље, што би могло да доведе до унапређења родне равноправности и економског положаја свих категорија становништва, укључујући и жене као најбројнију и најсиромашнију категорију становништва у друштву.

Постојање паралелних институционалних тела која се баве родном равноправношћу, неусаглашеност политика и акционих планова утицали су на непотребно дуплирање садржаја који се односе на родну равноправност у органима државне управе.

Један од проблема у спровођењу наведеног плана садржан је у чињеници да нису сви надлежни органи државне управе успоставили институционална тела и механизаме родне равноправности која су предвиђена Националним акционим планом.

Честе персоналне промене у већ успостављеним институционалним телима и механизмима родне равноправности, недостатак кворума за рад и одлучивање често су паралисала рад тих тела и механизама.

Поред тога, механизам родно осетљивог буџетирања успостављен је само у Министарству одбране и Војсци Србије, али не и у осталим надлежним министарствима, управама и агенцијама.

Организације цивилног друштва нису задовољне степеном њихове укључености у спровођење Националног акционог плана, поготово у спровођење садржаја који се односе на безбедност жена и деце на локалном нивоу државне управе и финансијским средствима издвојеним за те намене.

У оквиру процеса извештавања уочено је да не постоји установљена јединствена листа индикатора за мерење учинка спровођења Националног акционог плана у Републици Србији, општеприхваћена и усаглашена форма извештавања, као и поштовање договорених рокова за извештавање.

Родни стереотипи и даље превладавају у друштву. У периоду спровођења Националног акционог плана уочено је да је заинтересованост медија за питања положаја жена, мира и безбедности заступљенија у интерним средствима информисања у оквиру сектора безбедности него у широј јавности.

ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

Политички савет Владе за спровођење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији током свог рада донео је **закључке и препоруке**, ради унапређења спровођења тог плана, истичући да у наредном периоду треба:

1. **Ревидирати стратешке области** Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период од 2009. до 2015. године и Акционог плана за спровођење Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период од 2010. до 2015. године („Службени гласник РС", број 67/10), као и Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији 2010 – 2015 („Службени гласник РС", број 102/10) и у једну од њих уврстити нову стратешку област – Жене у сектору безбедности, како би њено спровођење било целовитије и у координацији са осталим активностима које се односе на родну равноправност у друштву**.**
2. **Развијати мултисекторски приступ** унапређивању родне равноправности у органима државне управе и **партнерски однос** са организацијама цивилног друштва и међународним организацијама.
3. **Развијати мреже контакт особа** из свих органа државне управе које се баве родном равноправношћу ради уродњавања свих политика државе.
4. **Формирати независни извршни орган** у оквиру сектора неког министарства или посебног органа по угледу на Канцеларију за људска и мањинска права, како би родна равноправност била третирана у контексту одрживог развоја, јер се досадашњи извршни механизам за унапређивање положаја жена и унапређивање родне равноправности није показао ефикасним, имајући у виду да је у *Извештају о напретку Републике Србије у поступку придруживања Европској унији* садржан став да у области родне равноправности није учињен значајан помак у Републици Србији.
5. **Усмерити тежиште** у спровођењу Националног акционог плана у наредном периоду **ка локалном нивоу** у Републици Србији, уз **већу укљученост организација цивилног друштва**.
6. **Усвојити јединствену листу индикатора за праћење спровођења Националног акционог плана** ради унапређења процеса једнобразног прикупљања података и родне анализе у Републици Србији. Јединствену листу индикатора треба да изради Мултисекторско координационо тело и да је достави на даљу надлежност аналитичким групама и истраживачким тимовима у свим министарствима, канцеларијама, управама и агенцијама надлежним за спровођење Националног акционог плана, а тамо где нема таквих група и тимова, треба их формирати.
7. **Усвојити једнообразну структуру извештаја о спровођењу Националног акционог плана** ради унапређења постојећег модела извештавања аналитичких група и истраживачких тимова у министарствима, канцеларијама, управама и агенцијама надлежним за спровођење Националног акционог плана према Мултисекторском координационом телу, као и тог тела према Политичком савету. Стога, наведени модел извештаја треба да изради и усвоји Мултисекторско координационо тело и треба да садржи идентификацију изазова, преглед достигнутих циљева и реализованих активности у свих седам поглавља Националног акционог плана, као и препоруке за унапређење спровођења Националног акционог плана у наредном периоду.

8. **Обезбедити редовност у извештавању** аналитичких група и истраживачких тимова у свим министарствима, канцеларијама, управама и агенцијама надлежним за спровођење Националног акционог плана према Мултисекторском координационом телу и тог тела према Политичком савету, као и Политичког савета према надлежном одбору Владе и Комисији за праћење спровођења Националног акционог плана у Народној скупштини Републике Србије.
9. **Обезбедити планирање и финансирање активности** предвиђених Националним акционим планом у Републици Србији.
10. **Разрадити мере делотворне заштите жена** и створити политичке, стратегијске и оперативне услове у пракси за њихову ефикасну примену у наредном периоду.
11. **Унапредити систем образовања деце и одраслих** ради уклањања родних стереотипа и дискриминационих ставова из уџбеника у наредном периоду.
12. **Наставити са континуираном обуком свих државних службеника у области родне равноправности.** Имајући у виду досадашњи број обука које су похађали државни службеници, створени су капацитети довољни за интерну едукацију колега о родној равноправности на нивоу појединих органа државне управе.
13. **Увести модул родна равноправност** у обавезан стручни испит за државне службенике у наредном периоду.
14. **Завршити процес формирања свих предвиђених институционалних тела и механизама родне равноправности за спровођење Националног акционог плана** за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији у министарствима, канцеларијама, управама и агенцијама надлежним за спровођење Националног акционог плана у Републици Србији до краја 2015. године.
15. **Проширити постојећи састав Политичког савета** укључивањем и по једног представника свих министарстава, Безбедносно-информативне агенције, Канцеларије за Косово и Метохију, Канцеларије за европске интеграције, Канцеларије за сарадњу са организацијама цивилног друштва и Канцеларије за људска и мањинска права у својству чланова и предвидети могућност да чланови Политичког савета имају именоване заменике из наведених органа државне управе, као и једно именовано лице које би обављало послове секретара. Такође, истим Закључком Владе **именовати и нови састав Мултисекторског координационог тела**.